

4 - 1980 nov

sydasien

5 kr

sydasien

bulletinen

AFGHANISTAN - ny rådsrepublik?

I detta nummer

Krisen i Afghanistan får inte längre stora rubriker och utrymmen i svensk press, trots den fortsatt allvarliga situationen. Onsdagen den 8 oktober kunde man dock läsa följande nyheter i DN:

"Även de mest hängivna kommunister är desillusionerade med Babrak Karmals regim och motståndet blir mer påtagligt även inne i huvudstaden Kabul, förklarade en afghansk expert i New Delhi enligt UPI. Motsättningarna inom Karmals fraktion av partiet har alltså lett till att Karmal kallats till Moskva för överläggningar i mitten av oktober."

Den sovjetiska ockupationen fortgår alltså med oförminskad styrka, och motståndet mot Karmals regering tycks öka. I detta nummer försöker vi ge en aktuell rapport om den senaste utvecklingen i landet och samtidigt presentera en rad artiklar och debattinlägg om Afghanistankrisen. Vi har inte lyckats få alla ståndpunkter rep-

resenterade, så vi återkommer med mera material om Afghanistan. Vi fortsätter försöka göra Sydasiabulletinen till en verkligt oberoende anti-imperialistisk tidskrift.

Situationen i Indien har också delvis kommit i skymundan för andra världshändelser. Indira Gandhis återkomst och maktkoncentrationen i form av nya interneringslagar måste ses mot bakgrund av den djupgående ekonomiska och politiska krisen. I en översiktsartikel analyseras den senaste tidens politiska händelseutveckling. Om Indien handlar också en översikt av modern litteratur.

Slutligen noterar vi att det vi förutsåg i förra numret av SAB nu har hänt: SIDA:s översyn av biståndet, Landöversyn 80, har nu slutgiltigt förpassats till arkiven. Den borgerliga regeringens, och framför allt folkpartiets, vilja att driva igenom en reaktionär biståndspolitik har förlamat arbetet i SIDA:s styrelse. Den på många sätt utmärkta och kritiska Landöversyn 80 (den orange aprilversionen) med dess bakomliggande landrapporter har nu fri-

serats ner till en menlös slutversion vars sista del kom den 14/11. Där konstateras helt fräckt att biståndet främjat de fyra utvecklingsmål som statsmakten ställt upp (tillväxt, utjämnning, demokrati, oberoende) och att biståndet bör fortsätta som förut. Det hedrar en minoritet av styrelsen att den reserverat sig mot dessa menlösheter, och tillsammans med dom vill vi uppmana alla som har ett seriöst intresse av biståndets kvalitet att beställa och läsa den ursprungliga Landöversyn 80.

SIDA:s styrelsemajoritet (de tre representanterna för s, LO och TCO) vidhåller att man bör avveckla biståndet till Pakistan, Bangladesh, Kenya och Swaziland för att kunna koncentrera sig mer på andra länder. SIDA:s anslagsframställning för nästa budgetår är en mager kompromiss. Där föreslås inget mer bistånd till Pakistan. I övrigt fortsatt bistånd.

På en punkt kan vi hålla med den frispåkige SIDA-direktören Gösta Edgren (som intervjuades med SIDA-chefen Anders Forse i förra numret) när han försökte lägga allt till rätta inför de församlade journalisterna den 19/11: "av kostymen bidde det en tumme".

Vi återkommer i frågan.

Redaktionen

Sydasiabulletinens sekretariat har ändrat adress:

G. Dückers väg 1 F
241 00 Eslöv. 0413/602 01

Sydasiabulletinen ges ut fyra gånger per år. Redaktionen växlar mellan Stockholm, Malmö-Lund och Göteborg. Detta nummer ansvarar Malmö-Lund-gruppen för, och nästa nummer kommer att göras i Stockholm. Artiklar, debattinlägg m m är välkomna. Adress: Jonas Söderblom, Helsingörsgatan 8, 163 42 Spånga - tel 08/75 28 647

Prenumeration för fyra nummer (ett år) kostar 20 kr. Stödprenumeratör kostar 50 kr och institutioner får betala 30 kr för sina prenumeratörer (för att täcka administrativa kostnader). Vill man ha sig tillsänt ett enstaka nummer så kostar det 6 kr.

Postgiro 74 54 96-9 Sydasiabulletinen

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin

Redaktion för detta nummer: Carl-Johan Charpentier, Göran Djurfeldt, Karin Gunnarsson, Staffan Lindberg, Stig Toft Madsen, Rune Romhed och Börje Tobiasson.

Kontaktpersoner för Sydasiakommittéerna:

STOCKHOLM:

Kalle Kjellman, Hälsingegatan 7 ö g, 113 23 Stockholm - tel. 08/32 84 68

GÖTEBORG:

Thomas Bibin, Erik Dahlbergsgatan 27 A, 411 31 Göteborg - tel 031/16 15 12

SKÅNE:

Carl-Johan Charpentier, G. Dückers väg 1 F, 241 00 Eslöv - tel 0413/602 01
Rune Romhed, Nils Bjelkegatan 6, 1 tr ö g, 222 20 Lund - tel. 046/12 21 23

UPPSALA:

Anders Forsberg, Fänkålgatan 3, 754 47 Uppsala - tel 018/25 47 27

DANMARK:

Stig Toft Madsen, Burmeistergade 27, 1429 Köpenhamn K - tel 01/54 56 11

Prenumeranter!

Glöm ej att anmäla adressändring till Sydasiabulletinens adress: G. Dückers väg 1 F, 241 00 Eslöv

Återförsäljare

Sydasiabulletinen behöver bättre spridning. Vi saknar återförsäljare i Umeå, Luleå, Östersund, Lindköping, Norrköping och Västerås. Du som vill bli vår kontaktperson eller känner andra intresserade i någon av dessa städer - hör av dig till redaktionen!

Sydasiakommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasiens och stöjda de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området. Kommittéerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasiens och i Sverige.

Bilden på omslaget är, liksom övriga bilder i Afghanistandelen, tagen av Börje Tobiasson.

RUDOLF BAHRO:

FRÅN PRAG TILL KABUL

En gång i tiden menade jag att de militära polisaktionerna mot "Prag-Reformen" var sovjetledarnas största brott sedan andra världskriget. Det stämmer inte längre: Om vi den gången hade lyckats, i Prag, och sen också i Warszawa, till och med i Berlin, DDRs huvudstad, och om det sen i Moskva hade funnits åtminstone ett spår av anpassning till en sådan ny realitet i den västeuropeiska periferin – då skulle inte inmarschen i Afghanistan ägt rum. Vad än de "Äldstes Råd" i Kreml har tänkt sig: Det är ett brott mot freden långt utöver vad som ägt rum i Kabul och Afghanistan. Det är ett brott mot avspänning och avrustning. Det ställer "Prag-Våren" i skuggan. Det överträffar också Dengs oförskämda "lektion" för Vietnam.

Defensiv motivation

Den gången, 1968, hade det skamlösa brottet mot folkrätten en för hela världsoffentligheten begriplig defensiv motivation. I alla länder inom det sovjetiska blocket, ända in till Moskvas centrum darrade förskräckta "Novotnys" i rädsla att förlora sina maktpositioner. Då de re-

dan sedan våren 1968 hade låtit sina militära muskler spela, framkallade de själva denna stämning i Tjeckoslovakien, något som senare kunde ha lett till landets frånskiljande ur Warszawapakten. Landet var i alla fall sedan länge medlem i den socialistiska gemenskapen. Det uppvisade trots alla skillnader samma sociala och politiska grundstruktur. Sett mot bakgrunden av offren för Tjeckoslovaekiens befrielse under kampen mot Hitler-Tyskland hade Sovjetunionen här någonting att förlora. Därför har interventionen från 1968 visserligen slagit sönder en förhoppning hos alla demokrater och socialister – och det förblir mest oförläpigt sett från vår egen ståndpunkt. Men fred och överlevnad blev åtminstone inte direkt hotade.

Mänsklighetens alla ödesfrågor hänger på fred och avrustning. Nu visar oss interventionen i Afghanistan att sådana värden och målsättningar inte intar första platsen i Sovjetunionen och att man är beredd att använda medel som slår sådana värden och målsättningar demonstrativt i ansiktet. En sådan aktion kan inte få ett annat resultat än att befrämja kapprustningens psykologi i hela världen. Den på-

skyndar den ödesdigra processen, vilket relativt snabbt ointetgör människosläktets livsgrundval på jorden.

Afghanistan kan bli den sovjetiska ledningens Vietnam-äventyr. Som aldrig tidigare visar den ohöjda drag av stormaktschauvinism och byråkratisk imperialism. Det är ytterst betänkligt att dessa människor, som lever isolerade från sitt eget folk, så lite i dagens värld, blir förskräckta, när dom måste känna igen sin spegelbild. De känner sig på allvar missförstådda. Om man berättade för mig, att någon åter gråter där, så skulle jag tro det. Emellertid går allt ut på att förstöra resterna av ett förtroende, som klamrar sig fast på det icke-kapitalistiska fundamentet och Sovjetunionens objektiva uppdrag, som ska bjuda betäckning för de underutvecklades framgång.

Världsreaktionens medbrottslingar

Sommaren 1968 hade vi hoppats att de inte skulle våga, fast av sagda skäl trodde vi inte att inmarschen var omöjlig. I Afghanistan hade vi inte hållit det för

omöjligt, men ändå inte för troligt. Vi fick lära oss en läxa! Det verkar som om Moskvas politbyrå ville bekräfta för kineserna och Herr Strauss: Ni har genomskådats oss riktigt! Dessa allt för gamla män i Kremli *måste* veta att deras aktion förstör klimatet för avspänning och rustningsbegränsning, att de ger rustningslobbyn på andra sidan slående argument för den visserligen ändå planerade aktionen i kapprustningens nästa omgång. De *måste* veta att de gav sista smörjelsen till en upp-marsch för "oljekällornas säkerhet", som den andra sidan redan hade i beredskap. Men uppenbart är: Dom räknade inte ens med den psykologiska faktorn av en tendentiös tydlig progressiv offentlig opinion, med motståndet av oräkneliga människor på denna sida blockgränsen mot ett hämningslöst maktspel. Pentagonon ensam är deras partner. Dom driver det därhän att tredje världens länder – objekt för stor utplundring – måste försvara sig med den ena handen mot Moskva,

Sovjetunionen positioner i objektiv anti-imperialistisk solidaritetsanda och med allt konventionellare maktpolitik. Motsatserna i det alltför efterblivna landet var djupa nog för att frambringa en autonom nationalrevolutionär motståndsrörelse, som under därvarande villkor kunde ha sin kärna och ledning bara bland intelligentian – inklusive militären.

Men den stora grannen har – om än inte direkt, så dock indirekt inverkat ledande och deformerande. Genom denna konstellation förstod det afghanska avantgardet både modellen och den falska tidsplanen. 1978 gjorde Noor Mohammad Taraki och hans kamrater ingen revolution, utan föranstaltade ett upplopp, för att sedan skänka sitt folk den beprövade revolutionen. De hade enligt min mening välmående dekretat en agrarreform, som förstörde böndernas livsvillkor, så att dom inte hade vunnit något med den anvisade marken. Effektivt har de störtat de afghanska bönderna in i ett likanden

nen, som ger det islamska motståndet – vilket nu förenar sig på ett naturligt sätt med de traditionella krafterna – ett oslagbart stöd. Inte till amerikanerna, utan till muslimerna ska intervenser förlora Afghanistan. Och man önskar dom denna läxa! I motsats till "Prag-Vären" handlar det här om ett tungt vägande fel, även sett från den mest ortodoxa ståndpunkt. Därför kan händelsen i Kabul leda till mera direkta, inre politiska följder. Det går inte att se vart vansinnet med att hälla olja i den islamska elden kan leda. Kabul understryker, att Sovjetunionens folk, och deras bundsförvanter, måste pensionera sina "Novotnys" och bygga om hela sin politiska överbyggnad från grunden. Och vänsterorganisationer i väst måste snabbt göra sig av med sådana ansvariga politiker, som stöder de sovjetiska ledarna i deras afghanska äventyr. Den som godkänner denna intervention visar att han är av samma skrot och korn som de byråkratiska herrarna.

istället för med bägge händer mot Washington och NATO. Genom denna inmarsch fungerar de utan inskränkning som världsreaktionens medbrottslingar. De övertar den roll, som vi fortfarande inte vill tillskriva dem: Att vara en av de båda supermakterna, som utkämpar sin dödande rivalitet på bekostnad av andra folk.

Hur har afghanska folkets tragedi uppstått? Under mer än 20 års tid byggde

öde, som de iranska bönderna fick uppleva under Shah-diktaturen. De planerade saliggörande reformerna resulterade i stor olycka för hela landet och folket.

Islamska elden

Det afghanska partiet var förlorat redan i det ögonblick, då det grundades, med tanke på den samtida iranska revolutio-

För övrigt har jag den uppfattningen att ett stort ansvar nu vilar på de förnuf-tiga krafterna här i väst: Att på intet sätt ge stöd till den av härskande kretsar i USA och Sovjetunionen idkade spänningsupptrappningen, och att försvara – speciellt i förbundsrepubliken – den av den socialliberala koalitionen i sin krafts dagar genomdrivna politiken om östav-talet. Fred, avspänning och avrustning – nu, just därför!

Afghanistankrisen - en översikt

Den afghanska april-revolutionen gick för fort fram. Ett snabbt tempo och politisk ovana gjorde att många reformer inte kunde genomföras planligt. Partiet var splittrat och försvagades genom inre strider. C-J CHARPENTIER summerar och försöker i efterhand med facit i hand teckna revolutionens misstag.

När Daoud tog makten 1973 rådde ett utbrett missnöje i Afghanistan. En lång och svår torrperiod hade lamslagit landet och kraven på förändring växte inom alla samhällsskikt. Därför hälsades Daouds kupp med jubel.

1978 förelåg en snarlik situation. Regimen Daoud hade inte lyckats infria sina löften och missnöjet var åter stort. Därför sågs också Tarakis maktövertagande med tillförsikt.

Afghanistan saknar fungerande politiska institutioner. Det fanns således inga etablerade vägar att kanalisera missnöjet genom. Därför blev det kupper både 1973 och 1978, ty till skillnad från stater med en fungerande politisk struktur fanns inga andra vägar att välja.

Förloppet

Saur-revolutionen genomfördes av en koalition mellan *khalq* och *parcham* under ledning av Taraki och Karmal. Efter ett par månader kom gamla motsättningar i dagen. Karmal och andra *parcham*-hängare stämplades som förrädare och gick i exil i Östeuropa. Makten koncentrerades kring Taraki och Amin, och ett ambitiöst reformprogram påbörjades. Amins makt växte, oppositionen tilltog och i september 1979 mördades Taraki, sedan han försökt avlägsna den allt mer belastade Amin. Under Amins sista månader trappades våldet upp och landet stod på gränsen till inbördeskrig.

Sovjetiska trupper gick in i Afghanistan och installerade påläggskalven Karmal, som genast började föra en eftergiftspolitik med syfte att skapa stabilitet. Eftergiftspolitiken vann föga framgång och splittrade regeringen i en "hård" och en "mjuk" falang. Den "hårda" falangen förespråkade genomgående militära lösningar. Oppositionen växte och mot slutet av sommaren 1980 ser det ut som om Karmal och den "mjuka" falangen tills vidare har övertagat.

Ond cirkel

I och med att Amins makt ökade tilltog motståndet. Amin var kompromisslös. Han bemötte kritik med våld, vilket födde mer kritik, som i sin tur ökade brutaliseringen osv. Samtidigt motarbetades man av svart propaganda samt av yttre och inre fiender, vilket gjorde att reformarbetet avstannade. *Saur*-revolutionen förlorade stora delar av sitt förtroendekapital. Utrensningar och avhopp hörde till dagordningen.

Oppositionen

Den första oppositionen mot Tarakis regering utgjordes i stort av grupper som förlorat ekonomiskt på den nya regimen och av krafter som av andra orsaker ville hindra en socialistisk utveckling i Afghanistan. Efter hand anslöt sig fler människor till oppositionen som i takt med reformarbetet gavs allt flera religiösa förtecken. Mot slutet av Amins regeringstid växte oppositionen kraftigt, ett förhållande som fortsätter efter den sovjetiska inmarschen, samtidigt som oppositionens folkliga förankring stärktes. Oppositionen är dock fortfarande svårt splittrad, utlandsstödd från ett tidigt stadium och i huvudsak religiöst-konservativ till sin natur.

Misstagen

Tarakis *saur*-revolution begick en rad misstag. I sin uppriktiga strävan att skapa ett bättre samhälle gick man alldeles för fort fram. Jordreformern, som borde varit regeringens verkliga trumfkort, var dåligt planerad när det gällde dess följder; man slog sönder feodala strukturer utan att egentligen ersätta dem med något annat, vilket skapade förvirring bland bönderna. Många åtgärder uppfattades oriktigt som anti-islamiska och reformer till

förmån för kvinnan väckte stort motstånd i ett traditionsbundet patriarkaliskt samhälle. På det hela taget var *saur*-revolutionen ingenting annat än ett antal goda och välbehövliga reformer som kom uppifrån utan tillräcklig folklig förankring i själva genomförandefasen. Den proletära basen var otillräcklig, vilket bl a sammanhänger med att man i Afghanistan hellre identifierar sig i etniska termer än i klass-termer. Detta förklarar till en del den bristande folkliga mobiliseringen.

Partiet var svagt i dubbel bemärkelse. Det var numerärt litet och dess ledande skikt var ovana att lösa inre motsättningar förhandlingsvägen; istället tog man till våld och utrensningar, vilket utåt reducerade partiets trovärdighet. Till detta måste slutligen läggas att man hela tiden hade att kämpa mot yttre och inre motståndare.

Intressesfärer

Under 1800-talet delade Tsarrysland och England något förenklat upp Asien i intressesfärer. Persien och Indien kom snabbt under engelskt inflytande, medan emiraten mellan Kaspiska Havet och Tien Shan blev delar av den ryska intressesfären. Afghanistan blev något av en zon som båda parter ville kontrollera.

Mot slutet av 1800-talet införlivades de centralasiatiska emiraten helt eller delvis med Ryssland. Det Brittiska Imperiet hade befäst sin ställning i främst Indien samtidigt som det brittiska inflytandet i Afghanistan minskade efter de tre engelsk-afghanska krigen. Efter hand kom Afghanistan allt mer att tillhöra den ryska, därefter sovjetiska intressesfären. Norra Afghanistan uppvisar dessutom stora likheter med delar av asiatiska Sovjet.

Handelsutbytet växte och kung Amanullah hämtade många förebilder från den unga Sovjetstaten. Mellan 1925 och 1929 fick Afghanistan militärt bistånd från Sovjet; 1954 återupptogs den militära

forts. s. 10

Pakistansk marxist:

UTAN FOLKLIIG

Feroz Ahmed är en ledande pakistansk marxist, och redaktör för PAKISTAN FORUM. Han tvingades i landsflykt tidigare i år. Vi återger ett utdrag ur en längre intervju som publicerades i MERIP REPORTS.

Får vi börja med att fråga hur du ser på aprilrevolutionen 1978 i Afghanistan?

I Pakistan blev vi mycket förvånade. Vi kände till Det Afghanska Folkets Demokratiska Parti, mera känt som *khalq*. Vi visste att det fanns vänsterkrafter i Afghanistan, men vi hade ingen aning om att dom var så välorganiserade att dom kunde genomföra en statskupp. Vi fick veta att dom hade verkat underjordiskt och bildat celler i armén, ända upp till toppnivån, och att dessa celler stod under partiets kommando. Men tidpunkten för kuppen var inte planerad, fick vi veta senare.

Man frågar sig varför dom gick till verket när dom inte var beredda, när dom inte hade någon massbas? Som du kanske lagt märke till, så var det ju ingen folklig oro när detta hände. Dom tvingades agera därför att Daoud Khans regering närmade sig shahen av Iran och västmakterna. SAVAK, den iranska hemliga polisen hade infiltrerat Afghanistan, och Daoud försökte rensa ut vänsterkrafterna ur sin regering. En vänsterledare, Amir Akbar Khyber, mördades. Hans begravningståg blev en demonstration med 15–30 000 deltagare – vilket är imponerande för afghanska förhållanden; där finns ingen tradition med demonstrationer. Detta skrämde upp Daoud. Han lät arrestera det mesta av khalqs ledarskap. Man planerade att avrätta dom. Så valet stod mellan att likvideras eller skrida till handling och ta makten.

Dom hade aldrig lyckats om dom inte hade gjort ett förberedande arbete i armén, om dom inte hade haft en organisation, disciplin och en befälsstruktur. En progressiv politisk kraft i samma situation kunde inte ha gjort något annat; dom hade inget val. Problemen kom senare.

Partiet hade många kadrer, i förvaltningen och i armén, som kunde sköta ministerier och verk. Dom hade alltså ingen brist på kompetenta kadrer. Tvärtom tror jag att dom hade en gynnsam position där.

REVOLUTION FÖRANKRING

Men det har ofta sagts att dom saknade kadrer på landsbygden?

Det är riktigt. Partiet var helt och hållet stadsbaserat; det verkade huvudsakligen i Kabul. Båda fraktionerna i partiet, *khalq* och *parcham* är stadsbaserade, och speciellt *parcham*. *Khalq* hade försökt arbeta på landsbygden, men inte nått någon större framgång. Många av deras landsbygdskadrer var skolklärare. De hade fått sin utbildning i stan och sen återvänt till landet för att arbeta på landsbygden, men inte nått någon större framgång. Många av deras landsbygdskadrer var skolklärare. De hade fått sin utbildning i stan och sen återvänt till landet för att arbeta som lärare. När dom rekryterades till partiet, återvände dom till stan.

Det är en stor ironi att deras förankring bland massorna på landet var så svag; dom hade inga kadrer bland massorna; dom hade ingen massmobilisering på landsbygden. Däremot insåg dom att deras största problem var att bryta ner det dom kallade för feodalismen. Det innebar jordreform, avskaffande av ocker, och förändring av en massa seder och bruk med sikte på det som direkt berör landsbygdsbefolkningen. Men dom hade inga möjligheter att genomföra detta.

När jordreformen kungjordes och verkställdes, så gjordes det huvudsakligen av stadsbor: partifunktionärer, regerings-tjänstemän, folk från ungdomsorganisationen. Dom åkte ut på landet, mätte upp jorden och sa till folk: "Jorden tillhör dig." Bonden blev förlägen och sa: "Nej men så kan man väl inte göra? Det är ju *khanayat* (att lägga beslag på någon annans egendom eller rättighet)." Många bönder menade visserligen att dom hade rätt att få jorden, men vad skulle hända efter att dom hade fått lagfarten? Dom var ju beroende av godsägaren för att sköta jorden, för utsäde, för kredit. När jordägarna så slog tillbaka fanns det ingen som kunde beskydda bönderna. Och samma sak hände när man försökte genomföra andra reformer. Avskaffandet av ocker var en mycket populär reform:

miljoner afghanska bönder och stadsbor var skuldsatta till ockrare; dom hade pantsatt sin egendom. När regeringen kungjorde avskrivningen av alla skulder och slutet på ockret, hade det en frigörande effekt och välkomnades av folket. Men partiet och regeringen kunde inte mobilisera folket mot reaktionen, mot ockrarna och mot dom som hade intressen i den gamla ordningen. Man litade till statsmakten snarare än till folkmakten.

Man förändrar en maktbalans genom att fullföra en jordreform och avskaffa ockret. Då måste man ha en folklig makt för att värna om en sådan förändring. Nu saknade partiet inte stöd. Det har jag själv bevittnat. Månaderna efter revolutionen fanns ett massivt stöd för *khalq*, kanske från 80-90 procent av befolkningen. Och det dom gjorde låg verkliga i folkets intresse. Det som gjorde att det gick galet var partiets oförmåga att förstå motsättningarna på landsbygden, att förstå landets sociala struktur, och att utnyttja denna kunskap för att mobilisera massorna och hålla tillbaka kontrarevolutionen.

Vad är orsaken till denna bristande kunskap om det egna landet?

Det finns många orsaker. För det första var partiet ungt. Det grundlades först 1965. Endast 13 år senare tog dom makten. För det andra var detta ett mycket efterblivet land, där politiken huvudsakligen berörde kungafamiljen och en liten stadselit med ett mycket bräckligt land mellan centralmakten i Kabul och lantadelns perifera makt. Politiska partier hade varit tillättna endast under en kort period. Det fanns ingen tradition med demonstrationer och massuppstånd. Det fanns ingen folkbildningsrörelse.

För det tredje talar vi om ett samhälle där den övervägande delen av befolkningen är jordbrukare och nomader och där stamorganisationen fortfarande finns kvar. Med den här typen av revolution

försöker man föra in staten på platser där den aldrig funnits tidigare. Genom detta stötte man bort folkgrupper som tidigare hade en samstämmig eller lokal självständighet, autonomi.

Bland de faktorer som formade partiet ska man också räkna medlemmarnas politiska skolning. På sätt och vis är den imponerande, men den är nästan helt baserad på dom klassiska marxistiska texter som finns översatta till persiska och pashtu, och på översättningar av sovjetiska vetenskapliga texter. Det finns mycket lite inhemskt analytiskt arbete – och bristen på konkreta sociala och politiska analyser av Afghanistan är nästan total. Om man inte känner sitt land utomordentligt väl – geografiskt, den politiska komplexiteten, samhällsstrukturen och klasserna – då stöter man på stora svårigheter.

En annan sak är att i ett antal länder i tredje världen finns det politiska partier med vackert klingande namn som säger sig tillhöra en viss ideologi, slåss för nationell befrielse, eller för marxism-leninismen. Det låter så bra; och man kan få för sig att det finns ett högt politiskt medvetande. Men i verkligheten är situationen schizofren. Dom talar om kollektiva intressen, kollektiv egendom och kollektivt medvetande, men man märker att de kollektiva idealen inte alls trängt in. Traditionella föreställningar är så starka att dom äventyrar hela revolutionens framtid. Stammedvetande, individualism och fraktionsbildningar har gjort stor skada i *khalq*-partiet. Vissa partiledares individuella ambitioner har obotligt skadat den afghanska revolutionen och det afghanska folket.

Dom flesta afghaner är pashtuner, och bland dom har stamstrukturen visserligen försvunnit, åtminstone i vissa områden, men stammens värderingar lever kvar. En sak som dom håller högt kallas *badal* eller blodshämnd. Om någon har skadat eller dödat en familjemedlem, måste en bror, far eller son ägna sitt liv åt att ta hämnd. Och finns det ingen i den omedelbara familjen som kan göra det, då måste nå-

gon släkting göra det, eller någon annan bybo. Kravet på hämnd kvarstår. Denna *badal* var så högt skattad bland khalq-partiets ledare, att när dom fick makten blev många av dom skjutgalna; dom tyckte att dom fått chansen att hämnas gamla orättvisor. Jag känner till ett antal fall på landsbygden där statlig terror riktades mot enskilda människor som instrument för vissa partimedlemmars privata vendetta.

Det har varit många utrensningar inom partiet. Förklarar du dom på samma sätt?

Det har ju varit vissa politiska skiljelinjer också. Ganska kort tid efter att det bildats, splittrades Afghanska folkets demokratiska parti i två läger: *khalq* som leddes av Nur Mohammed Taraki, och *parcham* som leddes av Babrak Karmal. Dom senare kännetecknade sin revolution som nationell och demokratisk. Dom strävade efter en bredare allians med patriotiska och icke-marxistiska krafter. Dom menade att socialismen inte var den omedelbara uppgiften, utan att dom måste bilda en bredare allians. Dom menade också att det var nödvändigt att samarbeta med Daoud Khan när han tog makten 1973. Khalq däremot var inte för ett samarbete med Daoud Khan. Troligtvis var dom också emot bredare allianser.

Det fanns också vissa personliga motsättningar, som senare fick politisk färg. Flera sådana politiska och personliga motsättningar centrerade sig kring Hafizullah Amin. Han hade studerat i USA och återvände hem efter att partiet bildats. Han tillhörde inte partitoppen; och han var inte medlem av den centralkommitté som bildades 1965. När motsättningarna mellan Taraki och Karmal uppstod, stödde han Taraki vid ett kritiskt tillfälle; Taraki kom att bli beroende av Amin på flera sätt.

Amin var en mycket intelligent person, en skicklig organisatör, och en slug politiker. Han beordrades att arbeta i armén, och där rekryterade han mängder av kadrer. Också utanför armén, bland civila partimedlemmar fanns det många av mina bekanta som höll Amin mycket högt. Så Amin skapade en mycket stark position för sig själv inom khalq-fraktionen. När de två fraktionerna så slogs samman igen 1977, hade de utvecklats längs olika vägar under ganska lång tid. Nya medlemmar hade kommit in i varje fraktion, vissa medlemmar hade befordrats uppåt. Amin satt i toppen på det förenade partiet, utan att egentligen accepteras av Karmal och en del andra i partiet.

Efter att Taraki, Karmal och andra arresterats, fick Amin ett gyllene tillfälle. Han hade kontakter i armén. Det hängde i huvudsak på hans sinnesnärvaro

och hans intelligens om man skulle agera eller inte. Amin slog till. Han gav order till partikadrerna i armén att gripa makten. Efteråt tyckte han att alla som sedan satt i regeringen gjorde det endast tack vare honom. Det var han som byggde upp kadrerna i armén; det var han som gav order till maktövertagandet. Hade han inte gjort det, hade alla likviderats. Han ansåg sig själv vara den rätte "tronföljaren".

Jag har inte alla fakta, men man kan tänka sig vad det var som hände några månader efter att dom tagit makten i april -78. I juli startade utrensningarna; dom riktades framför allt mot parcham-folk. Första offret var Babrak Karmal, som inte bara var en högt uppsatt partifunktionär, utan också en respekterad och erfaren politiker och en framträdande parlamentariker. Han sparkades undan som ambassadör i Tjeckoslovakien. Andra blev också ambassadörer, många degraderades, andra arresterades efter att Amin-licken kokat ihop en konspirationshistoria som gick ut på att parcham-fraktionen planerade att störta Taraki.

Hur utvecklades förhållandet mellan Taraki, Amin och Karmal sedan?

Amin blev andre man i regimen, dock utan att hans officiella position föränd-

rades. Han arbetade hela tiden på att stärka sin ställning. I mars -79 blev han premiärminister, i juli försvarsminister och partisekreterare – så till slut kontrollerade han hela statsapparaten.

Vilken roll spelade Sovjet i allt detta?

Sovjet har alltid haft speciella intressen i Afghanistan; och alla afghanska regeringar har varit vänligt inställda till Sovjetunionen; dom har varit mera under sovjetiskt än västligt inflytande.

När khalq-partiet tog makten sa dom: "Se, vi är inte bara vänligt inställda mot Sovjetunionen, vi är era ideologiska kompisar. Så Sovjet stod inför ett fullbordat faktum och var tvingade att stödja dom. Sovjet gav ekonomiskt bistånd, och när upproren startade, också militär hjälp. Dom knöt alltså upp sig till regimen och satsade på att den skulle bestå. Trots detta var dom inte så glada över utvecklingen i partiet och i regeringen. Karmal och parcham stod närmare Sovjet än khalq-fraktionen. Amin var huvudansvarig för den första dolkstöten i revolutionens hjärta, utrensningarna i juli och augusti -78. Men Sovjet lät inte sin politik påverkas av detta.

När Amin blev alltmera isolerad, blev han allt mer repressiv; han genomförde nya utrensningar – denna gång inom khalq; han tog till tvångsåtgärder för att övervinna trögheten i arbetet på landsbygden. Sovjet och alla andra som sympatiserade med den afghanska revolutionen oroades av detta. Ändå fortsatte Sovjet att stödja Amin.

Så störtades Taraki i september -79. På väg hem från Havanna stannade Taraki i Moskva för konsultationer med de sovjetiska partiledarna. Man blev överens om att partiet måste återförenas, att parchamfolken skulle tas till nåder, att utrensningarna måste få ett slut, att upproren måste hanteras mera förnuftigt. Men när Taraki försökte avlägsna Amin, störtades han själv av Amin. Om dom rapporter som nu publiceras är korrekta, störtades han redan tre veckor före sin död, den 8 eller 9 oktober -79. I tre veckor stod det klart att han skulle dö, ändå kunde ingen rädda honom. Kan det ha varit så att Sovjet tvingades stödja regimen villkorslöst – vem som än hade makten? För det är klart att det som skedde och senare följde gick rakt emot sovjetiska intressen och Sovjets "image".

Kan man ta för givet att Sovjet kände till vad som hände i Kabul under den här tiden?

Det tvivlar jag inte det minsta på. Dom hade ju rådgivare som samarbetade mycket intimt med khalq-ledarna. Det måste

ha varit uppenbart för vem som helst i Kabul vad som höll på att ske. Jag var själv i Kabul vid denna tid, som journalist, på inbjudan av Taraki. Men jag fick inte träffa honom. Däremot mötte jag Amin. Jag förstod att han var mycket målmedveten, och att han själv ville framstå som den starke mannen. Han sa att detta var helt och hållet en proletär revolution och att han inte delade makten med någon. Herregud! Han skröt faktiskt om att dom satt ensamma vid makten, om att dom hade en så liten bas! Dom skulle ju ha varit bekymrade över att dom inte hade någon att dela makten med. Den här mannen var stolt över att khalq-fraktionen regerade ensam, och han trodde att *det var beviset* på proletär makt! Khalq som proletariatets representant! Jag trodde knappt mina öron.

Så för mig stod det helt klart: när Amin stärkte sin makt, krympte revolutionens bas och folk stöttes bort från partiet och regeringen. Det var en negativ korrelation: Amins uppgång blev revolutionens fall. Därför väntade jag att Amin på sin höjd skulle sitta kvar ett par månader.

Hur eliminerades Amin? Vilken roll spelade den sovjetiska interventionen i sammanhanget?

Det står klart att ryssarna motsatte sig att Amin skulle dödas, för det skulle bara undergräva legitimiteten i deras intervention och få det att framstå som att dom inter- venerade, störtade en laglig regering, sköt presidenten och tillsatte sin egen marionett. Nu kunde dom inte förhindra att Amin sköts; men det betyder inte att interventionen var unilateralt. Både parcham och majoriteten i khalq ville störta Amin. Så ur den synpunkten välkomnades den sovjetiska interventionen av många. Men dom var ju tvungna att hitta

på en historia som legitimerade interventionen. Babrak Karmal själv har fört fram minst två versioner. Enligt den första skulle Karmal ha kommit till Kabul två veckor före interventionen och deltagit i ett hemligt möte med partiets centralkommitté, där beslutet om att avlägsna Amin skulle ha fattats. Sedan skulle den nya regeringen under Karmal ha bett om sovjetisk intervention.

Senare har det sagts att regeringen Amin inbjöd ryssarna. Det är mera halt i den versionen, för Amin hade faktiskt bett om mer aktiv sovjetisk hjälp, men då höll ryssarna igen. Helt klart är att dom förlorat propagandakriget här.

Sovjetiska rådgivare har tydligen spelat en stor roll i regeringens dagliga arbete. Är det också din uppfattning?

Jag vet inte hur det har varit på sistone. Man måste förstå vad som har hänt under de två sista åren. Partiet har blivit decimerat. En massa människor har likviderats, och fraktionsbildningen består. Folk måste vara demoraliserade; och jag kan föreställa mig att det råder stor brist på pålitligt folk till olika tjänster. Närvaron av sojetiska trupper har ökat misstron, så nu är det ännu färre man kan lita på. Därför måste ryssarna ta över en massa.

I västerländska media har man dragit paralleller mellan Afghanistan och Vietnam, med hänvisning till rebellernas stora stöd i befolkningen.

Jag känner inte till den militära situationen i detalj för närvarande, men jag tror den har förvärrats, för närvaron av utländska trupper kan aldrig bli populär. på det sättet har kontrarevolutionen, högeroppositionen, de ärkereaktionära vunnit ett visst förtroende. Nu kan dom

säga sig slåss för fosterlandets befrielse från utländsk ockupation. Dessutom får du ju stöd, materiellt och finansiellt, utifrån, via gränsen till Pakistan.

En pakistanskt planerad infiltrations- och sabotageverksamhet började redan innan det började gå snett för khalq-regeringen. Så tidigt som på sommaren -78 upprättades de första träningslägren.

Vem stod bakom det?

Pakistan, Kina, reaktionära arabregeringar, möjligtvis också USA. I början var den amerikanska inblandningen inte så tydlig, men dom är mera aktiva nu. Kineserna var aktiva från första dagen. Det är uppenbart att kontrarevolutionen vuxit sig starkare och att regeringen är mycket instabil. Men å andra sidan – där vill jag vara kategorisk: det är inget Vietnam. Inte ens om regeringen led ett militärt nederlag skulle det bli ett Vietnam. Det finns bara en parallell: närvaron av utländska trupper. I Vietnam hade du en impopulär, marionettregering som förtryckte folkets rättigheter, och förhindrade reformer. Vad du hade i Afghanistan var en välmenande regering med en progressiv ideologi, med ett progressivt reformprogram. Dom ville skapa upplysning i landet, återlämna jorden till bönderna, lära folket att läsa, befria kvinnorna. Det var en progressiv regering, det kan man inte missta sig på. Det afghanska folket har inte misstagit sig på den punkten. Fick dom en chans, om upproret kunde slås ned, skulle du få se att kadreerna fortfarande har entusiasm. Dom vill fortfarande gå ut och genomföra reformer som kan tjäna folkflertalet.

Du måste också se på den andra sidan, på upprorsmännen. I Vietnam slogs frihetskämparna för att göra slut på feodalt förtryck och utsugning, för rättvisa i samhället, för en oberoende ekonomi. Vem är det som slåss i Afghanistan? Jag vet inte om västerlänningar kan förstå termen "ultrareaktionärer". Dom är inte bara fascister i västerländsk mening; dom är medeltida. Dom är absoluta barbarer. Dom är emot regeringen för att den sprider läskunnighet, dom är emot avskaffandet av ocker. Dom låtsas inte ens stå för något upplyst, något som är bra för folket. Dom gör inte ens anspråk på det. Jordreformer är inte bra; det är mot islam; läskunnigheten är mot islam, avskaffandet av ocker är mot islam. Khalq-regeringen hade ju faktiskt avskaffat ocker; dom hade uträttat något mycket islamskt. Motståndarna är medeltida, dom förbryter sig mot islam, smutsar dess namn.

Översättning: GD

Afghanistankrisen ...

forts. fr. s. 5

hjälp. Man fick vapen av hög kvalitet och afghanska officerare gavs sovjetisk utbildning. Under åren 1960–68 uppgick den afghanska försvarsbudgeten till ca 350 miljoner; under samma tid var det sovjetiska militära biståndet ca 600 miljoner, en proportion som torde vara unik. Under hela kung Zahirs tid kan man slå fast att relationerna mellan Kabul och Moskva var mycket goda. Afghanistan stod Sovjet nära precis som Iran räknades till västerlandet och USA.

Inmarschen

Sovjets inmarsch i Afghanistan är egentligen bara en fortsättning på den politik som grundlades under tsartiden. Den afghanska staten stod inför sitt sönderfall och ett yttre hot förelåg. Däremot handlade icke Sovjet osjälviskt. Många av deras förklaringar kan direkt avfärdas som lögnery och/eller efterkonstruktioner. Tesen att med stöd av ett avtal hjälpa en vänskapligt sinnad stat håller bara till en del; den har ingen folkrättslig legitimitet.

USA–Pakistan

USA motarbetade på ett tidigt stadium Afghanistans första socialistiska regering. När det stod klart att shahen skulle falla och att Afghanistan var på väg att bli kommunistiskt gällde det för USA att snabbt hitta en ny bundsförvant och samtidigt stoppa utvecklingen i Afghanistan. Därför stödde man oppositionen mot president Taraki och därför återupptogs förbindelserna med militärdiktaturen Pakistan, som man tidigare fördömt sedan landet skaffat sig en kärnvapenteknologi.

Facit

En av slutsatserna måste bli att USA och dess lierade inte kunde tillåta den afghanska revolutionen att lyckas. För Afghanistans del kan man i efterhand konstatera att reformhastigheten var för snabb och optimistisk, att flera reformer i vissa stycken var dåligt planerade och att partiet som organisation inte var moget för sin uppgift.

C-J Charpentier

Afghanistan-kommittén

har följande mål:

- att stödja det afghanska folkets kamp för nationellt oberoende.
- att Sovjet måste lämna Afghanistan.
- att informera den svenska allmänheten, massmedia, opinionsbildare m fl om förhållandena i Afghanistan under Sovjets ockupation samt sprida kunskap om landet och folket, dess seder, traditioner och religion för att det svenska folket skall få fördjupad kunskap om landet.
- att verka för hjälp till de flyktingar som samlats i Pakistan och nu lever under miserabla förhållanden.

Den som är intresserad av Afghanistan-kommitténs arbete eller vill ha fler upplysningar kan kontakta:

Sisela Björnsson
Tobaksspinnargatan 5
117 36 Stockholm
Tel: 08/84 44 06

AFGHANISTANKOMMITTE I USA

Solidarity Council of Afghanistan Freedom Organization in America bildades vid en solidaritetskonferens i Omaha, Nebraska i maj 1980 av representanter från Afghanistanorganisationer i USA.

SCAFOA vill verka för den sovjetiska ockupationens upphörande och för ett oberoende och suveränt, alliansfritt Afghanistan. Man stöder, såväl moraliskt

och materiellt, alla organisationer i och utanför Afghanistan som kämpar för landets befrielse.

Man ger också ut en tidning, Afghanistan Times. Den kan man prenumerera på. Det kostar 20 dollar per år. Adressen är:

Afghanistan Times
8537 East Village Lane
Rosemead, CA 91770
USA

Kritisera Kreml - försvara revolutionen

"Vi fördömer all utländsk inblandning i Afghanistans inre angelägenheter och kräver att de sovjetiska trupperna dras tillbaka". Så slutar ledaren i Sydasiabulletinen nr 1/80. Men ett tillbakadragande av trupperna idag skulle innebära, att fältet lämnades fritt för en gerilla som styrs av köpmän och storjordägare och aktivt backas upp av USA och den reaktionära pakistanska regimen. Skulle det gynna det afghanska folket?

I april 1978 tog kommunistpartiet PDPA makten i Kabul. PDPA var ett litet stadsbaserat parti med stöd framför allt från studenter och statstjänstemän, och deras politik var starkt Moskva-influerad men inte styrd därifrån. Det Afghanistan som PDPA tog över var ett av världens mest underutvecklade länder med närmast feudala förhållanden på landsbygden och en liten jordbruksbaserad industrisektor.

Viktiga reformer

Den nya regimen påbörjade genast reformer som syftade till att minska klyftorna i samhället och få igång en utveckling av landet. Den viktigaste av dessa åtgärder var en jordreform, som åtminstone på papperet var mycket omfattande. (se Jerdenius-Johansson: Den afghanska revolutionen i Kommentar nr 7/80). Dessutom legaliserades fackföreningar, och en alfabetiseringskampanj och andra större och mindre reformer inleddes.

Av allt att döma har reformerna lyckats mycket ojämnt i landet och genomförts betydligt bättre i de mer utvecklade områdena. Sydasiabulletinen 3/79 rapporterar t ex om hur revolutionens landvinningar firas av bönder och arbetare i industristaden Kunduz. I de underutvecklade bergstrakterna däremot har motståndet mot regeringens nya idéer från början varit stort, och där har det visat sig mycket svårt att genomföra reformprogrammet i praktiken.

Motstånd och splittring

Naturligtvis har Taraki- och Aminregeringarnas reformförsök stött på hårt motstånd från de traditionella makthavarna: Storjordägarna, stamhövdingarna, köpmännen och ockrarna. Smugglarna i ber-

Kvinnor i Herat.

gen mot Pakistan har säkert inte gillat regeringens antismugglingsåtgärder, och de många tusen mullorna (islamska präster) har inte velat att någon annan, allra minst kvinnorna, skulle få lära sig läsa. Dessa hotade maktgrupper utgör kärnan i de kontrarevolutionära rebellstyrkor som ända sedan -78 har bekämpat de olika Kabul-regimerna, stödda av USA, de reaktionära arabstaterna och general Zias Pakistan.

Samtidigt som den gamla överklassen har bekämpat Kabulregeringarna har det styrande partiet PDPA lyckats förstöra sin egen bas. Partiet var redan från början litet och splittrat i två fraktioner, och genom upprepade utrensningar av meningsmotståndare inom partiet har man ytterligare minskat partiets förmåga att föra ut revolutionens program till folket. De många utbytena av ansvariga på olika nivåer har dessutom gjort reformförsöken ineffektiva, vilket säkert har gjort många bönder och arrendatorer besvikna och misstänksamma. Slutligen, och kanske viktigast, har reformerna genomdrivits med byråkratiska medel, utan folkets aktiva medverkan. Detta har rebellerna utnyttjat i sin propaganda mot regimen, och de har också spelat på befolkningens religiösa känslor för att vinna stöd.

Stödet uteblev

När Amin störtades i december 1979 var hans regim så försvagad, att de splittrade och dåligt organiserade rebellstyrkorna mycket väl kan ha utgjort ett reellt hot mot revolutionen. Jag skriver revolution, för trots toppstyrningen och ineffektiviteten så utgjorde PDPAs regim ett direkt angrepp mot de traditionella makthavarna och deras långvariga förtryck av folket.

Men Amin störtades inte av rebellerna – sovjettrupperna hann före. Sovjetledarnas agerande måste kritiseras på många sätt. Deras största fel var, att de inte redan från början stödde den unga revolutionen, utan i stället förlitade sig på PDPAs byråkratiska metoder att genomdriva reformerna. Ett verkligt stöd till det afghanska folket skulle ha inneburit, att man aktivt mobiliserade arbetare och småbönder till kamp för sina rättigheter. Detta skulle ha motverkat både PDPAs byråkratiska funktionssätt och uppkomsten av den kontrarevolutionära rörelsen.

Kreml-ledarna borde ha givit ett massivt ekonomiskt stöd till bildandet av folkliga organ för reformprogrammets genomförande, till fackföreningar och till självständiga kommittéer för revolutionens förslag. Även sovjetisk personal som

talat "afghanska" språk kunde ha gjort nytta i sådana sammanhang – se text på Kuba, som har skickat lärare till Nicaragua och direkt deltar i att där föra ut och förankra revolutionens budskap. Ett sådant handlande skulle ha visat på en revolutionär internationalism, men ledarna i Kreml är varken revolutionära eller internationalistiska. Sovjets inmarsch i Afghanistan var inte ämnad att försvara den afghanska revolutionen utan syftar bara till att garantera att regeringen i Kabul även i framtiden är Moskvavänlig.

Om Sovjetledarna haft det afghanska folkets bästa för ögonen skulle de också ha utnyttjat sitt stora inflytande inom PDPAs båda fraktioner till att försöka förmå partiets ledare att sluta med de destruktiva striderna inom partiet och att lösa konflikter med politiska i stället för militära medel. Att de inte gjorde det är i och för sig högst naturligt, med tanke på att de använder liknande metoder mot olikänkande i sitt eget land.

Byråkratpolitik

Sovjets militära inmarsch i Afghanistan var ett utslag av byråkratisk maktpolitik. Den har med säkerhet ytterligare minskat PDPAs stöd bland befolkningen och demoraliserat dess medlemmar. Dessutom har den uppenbarligen provocerat fram ett starkt nationalistiskt motstånd, som rebellerna drar nytta av. Dessa rebeller får samtidigt allt mer och öppnare stöd från imperialismen, och president Carter utnyttjar dessutom situationen till att piska upp hårda antisovjetiska och anti-kommunistiska stämningar runt om i världen.

Men en reformvänlig antiimperialistisk regering skulle idag inte kunna existera utan de sovjetiska truppernas stöd. Därför är ironiskt nog just dessa trupper just nu den enda garantin för att inte utvecklingen vrids ännu mera tillbaka. Lämna de Afghanistan idag kommer regeringsmakten att tas av storjordägare, köpmän och ockrare. En sådan regering har allt intresse av att stoppa alla reformer och tvinga tillbaka folket under sitt urgamla förtryck. Dessutom skulle deras bundsförvant USA säkert utnyttja Afghanistan som en sprängbräda mot den iranska revolutionen.

Kritik

Det finns all anledning att kritisera Sovjetledarnas byråkratiska manövrer, som skett över huvudet på både det sovjetiska och afghanska folket. I stället för att

stödja och uppmuntra ett självständigt, demokratiskt motstånd mot rebellerna och det förtryck de representerar, har ledarna i Kreml gjort Afghanistan till en bricka i sitt eget strategiska spel. Men att kritisera Kreml är inte detsamma som att kräva, att Sovjet öppnar dörren för imperialismen genom att idag dra tillbaka sina trupper. Som antiimperialister måste vi i stället kräva, att den sovjetiska närvaron används för att utveckla landet och för att fortsätta och fördjupa det reformprogram som redan inletts. Vi måste kräva att Afghanistans arbetare och bönder aktivt mobiliseras till revolutionens försvar. Endast så kan aprilrevolutionens program genomföras, och endast så kan det afghanska folket segra i kampen mot det feodala förtrycket.

Karin Fridell

Mullahs —

SOVJETETS SYN

Jurij Kuritsyn är en officiell sovjetisk röst som här ger Kremles syn på situationen i Afghanistan. Kuritsyns artikel är en partsinlaga, föga objektiv och med kraftiga förenklingar bl a i avsnittet om feodalism. Artikelnen bör läsas med dessa reservationer i minnet. Som historiskt-politiskt dokument har den dock ett stort värde.

Åsikterna och bedömningarna i fråga om vad som sker i och kring Afghanistan varierar kraftigt. Ofta bygger de på bristande information men ibland också på avsiktligt förvrängda uppgifter: somliga försöker utnyttja händelserna för ett politiskt spel i världsmåttstock.

Vad har då skett och vad håller på att ske i detta land?

Låt oss göra en kort utflykt i historien. År 1838 anföll en brittisk armé Afghanistan för att göra landet till koloni. Där efter utkämpades tre anglo-afghanska krig. Det sista slutade 1919 med att kolonialherrarna helt krossades. I hög grad bi-

dragande till detta var den ryska revolutionen: den unga sovjetrepubliken hjälpte grannlandet i söder i kampen mot aggressionen och var det första land i världen som erkände dess oavhängighet och suveränitet.

Vänskapsfördrag

Sedan dess har relationerna mellan SSSR och Afghanistan präglats av grannsämja. År 1921 undertecknade de ett vänskapsfördrag och tio år senare ett fördrag om neutralitet och ömsesidig nonaggression.

Relationerna mellan de båda länderna har baserat sig just på dessa dokument och på ett omfattande ekonomiskt samarbete, oavsett vilka händelser som ägt rum i vart och ett av dem.

Under andra världskriget t ex försökte Hitlertyskland och dess bundsförvanter utnyttja Afghanistan för ett anfall söderifrån mot SSSR. Det gick inte. Efter kriget har USA gjort åtskilliga bemödanden att förvandla Afghanistan till en av länkarna i sina planer på att inringa SSSR. Även detta har varit resultatlöst. Vänskapen mellan Sovjetunionen och Afghanistan har bestått, trots att de är helt olika länder i fråga om samhällsskick, politiskt system och utvecklingsnivå.

Feodala kvarlevor

I Afghanistans ekonomi och i det afghanska folkets hela levnadssätt har de mest arkaiska, i själva verket medeltida feodala kvarlevor bevarats ända fram till den allra senaste tiden. Dessa kvarlevor har bromsat framåtskridandet. Trots en omfattande sovjetisk hjälp i ekonomins och kulturens utveckling har Afghanistan förblivit ett av världens mest efterblivna och fattiga länder.

Ja, hur såg det egentligen ut i Afghanistan före Aprilrevolutionen 1978?

Fyra femtedelar av landets invånare, eller ungefär 14,5 miljoner människor, arbetade i jordbruket. Men bara var femte bonde hade egen jord. De övriga — mer än 11,5 miljoner — arrenderade jord av godsägarna (de var bara 40.000 men ägde 70 procent av all jord). Arrendevillkoren innebar rena träldomen — enligt officiell lag kunde bonden bara behålla var sjätte säck spannmål som skördades på arrendejord. Därför nödgades han ständigt låna pengar eller spannmål. Dessa skulder gick vidare från släkte till släkte och växte med räntorna. År 1978 var mer än 11 miljoner bönder skuldsatta hos ockrare och feodalherrar.

Lika litet som arbetaren i staden kunde bonden sätta sina barn i skola, än mindre i universitet. Utbildning kostade pengar, och 95 procent av afghanerna var analfabeter. En vanlig afghan kom inte heller i åtnjutande av sjukvård: landet

ska deras inflytande bekämpas med sovjetiska soldater?

hade bara 800 läkare och 75 medicinska institutioner. Det är inte förvånande att hälften av alla barn dog redan i späda ålder.

Nationell-demokratisk revolution

I april 1978 ägde en nationell-demokratisk revolution rum. Den nya regeringen började genast genomföra åtgärder i de breda folkmassornas intressen. En jordreform påbörjades: godsägarnas jordinnehav begränsades och den övriga jorden fördelades mellan jordlösa bönder. Alla bönder – drygt 11 miljoner – befriades från skulder. Staten utarbetade också ett stort program för att hjälpa dem med utsäde, teknisk utrustning, handelsgödsel och krediter.

En kampanj mot analfabetismen inleddes. Hundratals skolor byggdes, och alla barn till arbetare och bönder fick tillträde till läroanstalterna. Diskriminering av kvinnorna liksom juridiska restriktioner på grund av nationalitet, trosbekännelse osv avskaffades. Fackföreningar, kvinno- och ungdomsorganisationer bildades. Kort sagt gjordes allt för att engagera folket att aktivt delta i landets liv och i genomförandet av de sociala, ekonomiska, kulturella och övriga omdaningarna.

Banditvälde

Folket hälsade allt detta med entusiasm. Men det fanns också missnöjda, främst då godsägarna, ockrarna, feodalherrarna och andra representanter för den gamla regimen, vilka hade mist sina privilegier. De började bekämpa den nya makten och dess reformer. De förde en bestialisk kamp, som mest liknade banditvälde. De mördade lärare och högg händerna av barn som vägrade avstå från att gå i skolan. För att sprida skräck och väcka missnöje företog de sprängattentat på offentliga platser, mordbränder och massmord.

Revolutionens fiender lyckades också vilseleda vissa människor som inte genast kunde förstå det som skedde. Bland dem fanns också personer som utsatts för repressalier under Aminregimen.

I slutet av 1978 ingick SSSR och Afghanistan ett nytt fördrag om vänskap, grannsämja och samarbete. Där anges också åtgärder för att trygga de båda ländernas säkerhet, oavhängighet och territoriella integritet, inklusive militär hjälp vid hot utifrån.

I slutet av 1979 fick Afghanistan be-

hov av sådan hjälp. Imperialisterna utnyttjade nämligen landets temporära svårigheter och försökte återinföra den gamla ordningen genom direkt export av kontrarevolution och göra Afghanistan till basområde för sovjetfientliga krafter. Av förrädare och vilseledda personer som flytt till utlandet, främst till Pakistan, sattes det upp legoknektförband för intrång i Afghanistan. De försågs rikligen med amerikanska och kinesiska och därefter också brittiska, egyptiska och pakistanska vapen.

1978 års fördrag

Imperialistiska staters direkta deltagande i den förberedda aggressionen var också ett reellt hot. Under dessa förhållanden ansåg den afghanska regeringen det nödvändigt att be SSSR om hjälp på basis av 1978 års fördrag. SSSR hade enligt fördraget skyldighet att ge sådan hjälp och sände dit en begränsad truppkontingent, tillräcklig för att skydda Afghanistans gränser. Samtidigt avsågs, och det gäller fortfarande, att de sovjetiska trupperna skulle dras bort så snart det yttre hotet bortfallit. Frågan om hur detta hot skall avlägsnas måste uppenbarligen lösas gemensamt av alla berörda länder. Afghanistans regering lade redan för flera månader sedan fram förslag härom.

Bl a föreslås bilaterala förhandlingar mellan Afghanistan och grannländerna Iran och Pakistan i syfte att normalisera relationerna samt åta sig ömsesidiga förpliktelser att inte tillåta fientlig verksamhet mot varandra. Eftersom det främst är USA som organiserar den subversiva verksamheten mot Afghanistan väntar sig den afghanska sidan säkra garantier för att denna verksamhet skall upphöra.

Stämplingar

Det är alltså inte mycket som krävs för att alla de problem som sammanhänger med händelserna i Afghanistan skall elimineras. De imperialistiska västkretsarna, Kina och deras pakistanska och andra bundsförvanter i de antiafghanska stämplingarna måste upphöra med sin inblandning i landets inre angelägenheter, sluta hjälpa det afghanska folkets fiender och sluta uppvigla dem till aggression och banditaktioner. Afghanerna vill kort sagt att de inte skall bli hindrade att bygga upp sitt liv som de själva vill.

Jurij Kuritsyn

Missvisa

Sovjetunionens inmarsch i Afghanistan har skakat hela världen. Mycket har skrivits om detta, men tyvärr vill jag påstå att det stora antalet artiklar och nyheter till trots så har man inte lyckats ge någon hel bild av situationen till läsarna. Till min besvikelse har en stor del av västpressens reportage varit lögnaktiga och falska. Detta förhållande har dessbättre observerats av flera journalister.

Robert Fisk, korrespondent i Kabul för *The Times* skriver så här: "För inte så länge sedan rapporterade *Voice of America* från Washington att häftiga strider pågick i Kabuls centrum. Afghanska soldater, rapporterade man, var i konflikt med sovjetiska trupper på fortet Bala Hissar mitt i staden. Det råkade vara så, att jag lyssnade på utsändningen stående på min hotellbalkong, som erbjuder en utsikt över Kabul, och naturligtvis tittade jag mot Bala Hissar. Men det fanns ingen rök eller eld, inte ens ljudet av bilhorn från stadstrafiken. Det var heller ingen strid. Bala Hissar var lugnt och fredligt. Det fanns inga sovjetiska trupper att se, och den afghanska armén gjorde sig påmind bara genom en soldat som drack te på huvudgatan. För att tala klarspråk: *Voice of America* talade skräp." (*The Times*, 1980.02.11)

De brittiska tidningarna *Sun* och *Daily Telegraph* publicerade den 28/2 en rapport utsänd av *United Press International* (UPI). Där sades, att 1000 människor hade skjutits ned i Kabul som en repressalie för den senaste veckans anti-sovjetiska upplopp.

Upprørsrapporter

Samma dag rapporterade emellertid Robert Evans, en av *Reuters* korrespondenter från Kabul: "Under den gångna veckan har korrespondenter i Kabul konsekvent funnit, att den utländska radions utsändningar om situationen i staden, baserade på upprørsrapporter tillkännagivna i Pakistan, har varit mycket felaktiga."

Ian Mather, en av tidningen *Observers*

nde nyhetsrapportering

Basit Meer, politisk flykting från Pakistan, berättar om falska nyheter och om pashtoonerna i tribal area. Han efterlyser en hel bild av situationen i Afghanistan/Pakistan, där mycket hålls dolt för att tillfredsställa västerländska intressen.

två korrespondenter i Afghanistan, säger så här om de pressinformationer som hållas av USAs ambassad och sam används av många journalister: "Den amerikanska ambassaden har matat amerikanska journalister med helt felaktig information, överdrivit antalet ryska soldater i landet och antalet dödade ryssar och överdrivit det sovjetiska engagemangets omfattning." (*The Observer* 1980.01.20)

Om man jämför dessa rapporter från några sakliga journalister, som inte har någon anledning att ge en falsk bild av situationen, så avslöjas vilket intresse USA har av den felaktiga informationen.

Jag, en politisk flykting från Pakistan, vill genom den här artikeln försöka att visa på en annan bild och på mycket viktiga fakta som hållits dolda av stora delar av den västerländska pressen på grund av *vested interests*.

Pakistan bestod av fem provinser när det 1947 blev en självständig stat. De var Östpakistan, Punjab, Sind, Baluchistan och NWFP (*North West Frontier Province*). De fem provinserna utgjorde inte någon administrativ uppdelning av landet, utan egentligen fem olika nationer med olika språk, kultur, traditioner och sedvänjor. Armén och byråkratin kom från den dominerande provinsen Punjab, och de fyra övriga provinserna krävde nationella rättigheter. På detta har den pakistanska regeringen alltid svart med militära aktioner, arresteringar och hårdare förtryck.

Tredje väg

Vid Brittiska Indiens självständighet 1947 fick alla delstater bestämma om de ville tillhöra Indien eller Pakistan. NWFP, som inte var någon formell delstat, accepterade inget av alternativen, utan krävde en tredje väg, dvs. ett självständigt Pashtoonistan, ett land för pashtootalande. Varken Pakistan eller engelsmännen gick med på detta krav, och NWFP blev en del av Pakistan. Det fanns alltså från början starka motsättningar inom Pakistan. Situationen i Baluchistan liknade den i NWFP, och provinsen Östpakistan lyckades

des så småningom (1971) att bryta sig ut och med hjälp av Indien bilda den självständiga staten Bangladesh.

Men vi återvänder till NWFP, som gränsar till Afghanistan och har starka språkmässiga, kulturella och traditionella förbindelser med Afghanistan. Inom NWFP, precis vid den afghanska gränsen, finns ett stort bergigt område som kallas *Tribal area* (stamområdet). Området börjar sju kilometer utanför NWFPs huvudstad Peshawar. Här bor pashtoonska stammar, sammanlagt 8 miljoner (?) människor. De två största stammarna är shinwari och afridi, och de delar det pashtoonska språket och traditionerna med Afghaniernas pashtooner.

Dessa stamfolk har ända sedan Pakistan bildades haft en halvt självständig ställning. Varje pakistansk regering har varit rädd för stamfolkens militans, och man har lyckats hålla dem på en armlängds avstånd och förhindrat att de blev en del av det pakistanska samhället. Varje stam har varit sin egen sociala enhet, och de pakistanska regeringarna har genom att använda guld och gevär lyckats förhindra en närmare kontakt mellan dessa stammar och de miljoner pashtooner som bor i NWFP. På så sätt har regeringarna lyckats bromsa uppkomsten av pashtoonsk nationalism.

Jirgan

Det cyniska i situationen är att trots att stamfolken har representanter i Pakistans nationella parlament, så har de ingen rätt att rösta eller välja sina egna parlamentsrepresentanter. Bara stamhövdingar och en handfull feodala storjordägare har rätt att välja parlamentsledamöter i hela folkets namn. Detta system påminner om de tidiga grekiska demokratierna, där bara den jordägande aristokratin fick delta i valen. Aristokratin i detta stamområde består av stamhövdingarna och deras släktingar.

Ett annat ironiskt faktum är att det inte heller finns något provinsparlament i området. Det finns ingen institution som kan kontrollera stamhövdingarnas makt

och hårda förtryck. Det finns ingen auktoritet som stiftar eller upprätthåller lagar. I stället har stamhövdingarna sitt eget juridiska system, som bygger på *jirga*-organisationer. Jirgan är ett råd som består av stamhövdingen och den övriga eliten, och där praktiserar de sina egna urgamla, ibland brutala stamlagar.

Pakistans strafflagar och rättssystem gäller alltså inte i stamområdet, och det medför att området är ett himmelrike för brottslingar från hela Pakistan. Så snart en brottsling har nått fram till stamområdet är han immun för alla Pakistans lagar.

Varje år avsätts en stor summa pengar i Pakistans nationalbudget för att, som det kallas, utveckla stamområdet. Pengarna fördelas mellan olika stamhövdingar efter stammarnas storlek och inflytande. Hur stamhövdingarna gör av med pengarna är totalt okänt, eftersom de inte behöver ansvara inför någon offentlig auktoritet eller institution. Resultatet är att 33 år efter Pakistans självständighet finns det fortfarande nästan ingen industri i stamområdet. I brist på industri och annan sysselsättning tjänar stamfolken sitt uppehälle genom smuggling, som sysselsätter mer än hälften av befolkningen. Västerländska varor förs över bergen från Afghanistan och säljs på en stor marknad sju kilometer utanför provinshuvudstaden Peshawar. Där är det inte förbjudet att köpa varor, men däremot är det förbjudet att transportera varorna ut ur stamområdet och till andra delar av Pakistan. Detta görs naturligtvis ändå.

"Flyktingläger"

Folket i samområdet har alltid tagit ställning för den regering som har varit villig att öppna sin plånbok. De tidigare afghanska regeringarna under kung Zahir Shah och president Daoud har många gånger mutat stamledarna att skicka sitt folk mot Pakistan, och de har också lyckats till en viss gräns. Och nu utnyttjar den pakistanska regeringen dessa människor mot den afghanska regeringen med stöd av den internationella reaktionen.

Strax efter aprilrevolutionen 1978 i Afghanistan började den pakistanska regeringen hävda att en ström av flyktingar börjat ta sig in i landet från Afghanistan. I själva verket betalade de pakistanska myndigheterna stora pengar till stambefolkningen för att dessa skulle flytta ned från bergen och fylla "flyktingläger" som skapades för detta ändamål. Men inte bara "flyktingarna" bestod av stamfolk från den pakistanska sidan — även de "rebeller" som agerade i Afghanistan från 1978 och framåt var stamfolk som mutats av Pakistans regering och imperialismen. Eftersom den nya afghanska regimen försökte stoppa smugglingen skaffade den sig säkert också många fiender bland de stamhövdingar som lever på smuggling. Syftet från den pakistanska regeringens sida var att efter en tids propaganda om "flyktingar" och "rebeller" helt enkelt invadera Afghanistan vid en lämplig tidpunkt.

Det har rapporterats i pressen att en saudisk prins, Suleyman, som bodde på ett flott hotell i Peshawar, varje dag under en längre tid åkte till en bank och kom ut med två stora väskor med pengar. Sedan åkte han till flyktinglägren och delade ut pengarna till så kallade flyktingar. På en vecka delade han ut en miljon dollar. Det har också rapporterats att CIA beväpnar rebellerna men har varit så pass försiktiga att de inte har givit vapen med amerikanska märken.

De första regellerna i Afghanistan var alltså inte afghaner, utan pashtooner från den pakistanska sidan gränsen. Detta bekräftas indirekt av rebelledaren Hekmatyar, som enligt DN den 7 mars vägrar att gå i allians med de övriga rebellorganisationerna, eftersom deras medlemmar huvudsakligen är baserade utanför Afghanistan och inte förfogar över någon riktig stridande styrka mot de sovjetiska inkräktarna.

Kameraman

Victor Malarek, korrespondent för den engelskspråkiga Torontotidningen *Globe and Mail* åkte till Pakistan och skriver så här den 8 februari:

"Scen: Högkvarteret för Afghanistans Islamiska Parti, i Peshawars utkant. En afghansk rebell med våldsam utseende öppnade dörren till rummet och rusade in, badande i strålkastarljus.

'Nej, nej, stanna', skrek en kameraman, 'han gjorde helt fel'.

'Du', instruerade kameramannen den förvirrade gerillakampen, 'du ska komma till dörren från det hållet, och vänd inte ryggen mot kameran. Han ska fråga efter din ledare och du ska ta honom in i lokalen. Bär geväret i händerna så här — det ser mera effektivt ut'.

'Förklara det här för honom', sa kameramannen till sin tolk.

Gerillamannen nickade."

Malarek säger att sådana här scener utspelas i hela Peshawar. Korrespondenter och fotografer från hela världen är här — från Kanada, USA, England, Frankrike, Västtyskland, Nederländerna, Japan och Finland. Många av dem hittar på historier och gör "actionfilmer".

Malarek åkte till ett sjukhus och visades några rebeller, som sades ha blivit skadade i kriget mot de sovjetiska trupperna. När Malarek påpekade, att patienterna inte hade några skottskador svarade tolken lugnt men mycket bestämt: "De här rebellerna skadades av ryssarnas kulor har jag sagt".

När Malarek frågade en västtysk fotograf om hans skrivande kollega hade kollat sanningshalten i gerillagruppens påståenden så svarade fotografen skrottande att de inte var intresserade av fakta utan bara av en bra historia.

Malarek menar att man måste fråga sig varifrån alla bilder kommer som visar rebeller som patrullerar i de afghanska bergen med gevär i hand. Han svarar, att en sak man snabbt lär sig i Peshawar är, hur man tar sådana bilder: Så kallade rebeller ställer villigt upp framför kameran utan att man ens behöver lämna Pakistan. Många fotografer blir också lurade att de befinner sig i Afghanistan fästän de är kvar i Pakistan.

Malarek blev erbjuden att följa med en gerillagrupp till Afghanistan, tillsammans med andra journalister och fotografer. Strax innan avfärden fick han reda på, att resan inte skulle gå till det område där rebellerna krigar mot sovjetiska trupper. Malarek sa, att han inte var intresserad av någon PR-tur speciellt för journalister. Som svar blev han tillsagd att gå därifrån.

Den här skildringen kommer alltså inte från någon pro-sovjetisk vänstertidning utan från den väletablerade *Globe and Mail*. Många journalister från berömda tidningar och nyhetsbyråer är enligt Malarek irriterade över det oprofessionella beteende deras kolleger uppvisar. Hur avslöjande detta är för den falska bild som har givits i vissa tidningar kan ni själva avgöra. Exempelvis måste man betvivla trovärdigheten hos *Newsweek*, som den 24/3 i ett reportage från Afghanistan hävdar att deras korrespondent Barry Came har besökt den strategiskt viktiga Kunardalen och där blivit ögonvittne till sovjetstyrkornas offensiv mot rebellerna.

Naturligtvis menar jag inte att alla "rebeller" härstammar från den pakistanska sidan av gränsen. Speciellt efter Sovjets inmarsch i Afghanistan har många afghanska stamhövdingar och deras folk slutit sig till rebellerna. Men faktum kvarstår att det "uppror" som sedan 1978 pågått

i Afghanistan till största delen har styrts från Pakistan. Men varför vill då den pakistanska regeringen infiltrera och invadera Afghanistan?

Pakistan lägger ned ungefär hälften av sin nationalbudget på försvar. Detta står i motsättning till alla anspråk på demokrati, folkets välfärd och social rättvisa. Förr i tiden var Indien den uttryckliga fienden, och fiendskapen med Indien fungerade som motiv för de enorma militärutgifterna. Men på sista tiden har Pakistan tvingats ge upp sin fientliga politik gentemot Indien. Detta beror dels på påtryckningar från USA, men också på de svåra förlusterna i 1971 års krig mot Indien.

Militärhärskare

Önskemål att etablera vänskapliga förhållanden med Indien uttrycks ofta av Pakistans nuvarande militärhärskare, och man har också redan tagit vissa konkreta steg i den riktningen. Men för att kunna fortsätta att konsumera lejonparten av nationalbudgeten, för att stärka sitt grepp om landet och för att trycka ned den demokratiska rörelsen inom Pakistan behöver militärregeringen en konstant fiende i form av någon utländsk makt. Från och med nu har valet fallit på Afghanistan.

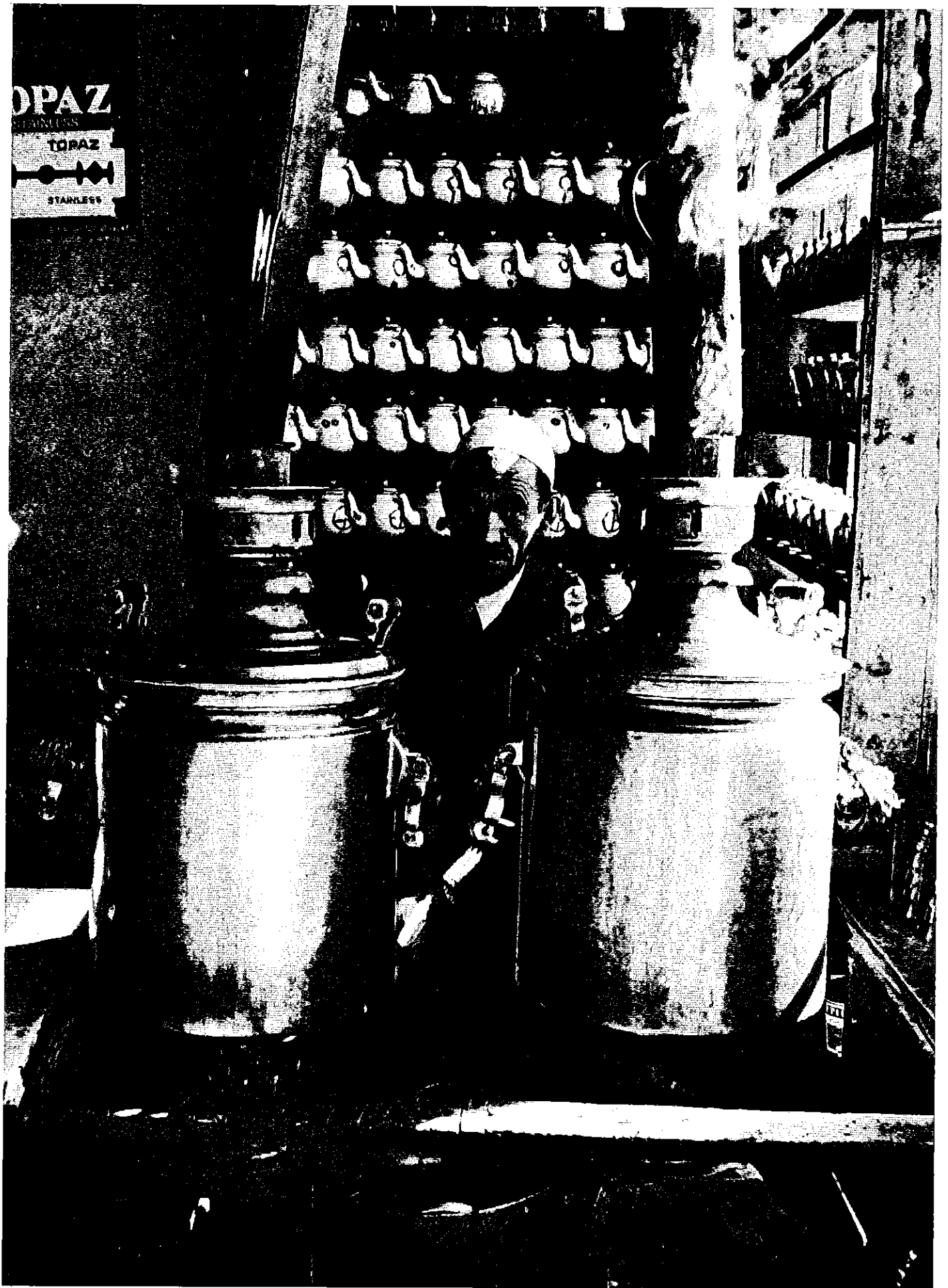
Förekomsten av en yttre fiende hjälper alltså general Zia-ul-Haq att kväva den demokratiska rörelsen inom Pakistan. Undantagslagar har införts, och Zia har förbjudit all politisk aktivitet och alla politiska partier. Dessutom tillämpas en hård pressensur.

Ett annat av Pakistans skäl att infiltrera Afghanistan är önskan att eliminera Afghanistans progressiva inflytande i de oroliga delarna av Baluchistan och framför allt NWFP, och i resten av Pakistan. Armén har använts åtminstone två gånger i Baluchistan för att slå ned rörelsen för nationella rättigheter.

Det så kallade hotet från Afghanistan används också för att dra ut ekonomiskt och militärt stöd från USA. General Zia kallar sin regim för "den fria världens lilla brinnande ljus" och är väl medveten om Pakistans strategiska betydelse. Dessutom lyckas general Zia samlade reaktionära arabstaterna att sluta upp bakom Pakistan och även mjölka ut dem ekonomiskt bistånd.

General Zias regim i Pakistan försöker alltså fylla rollen som den amerikanska imperialismens vakthund efter shahens fall i Iran. Pakistan uppfyller förutsättningarna för detta bättre än något annat land i regionen tack vare sin bättre tränade armé och regimens vilja att undertrycka nationens intressen till förmån för imperialismens manövrer.

Basit Meer

Téhus i Kabul.

Karmal - eftergifter, strider och ny författning

Situationen i det ockuperade Afghanistan är fortfarande oklar och svåröverskådlig. Massmediarapporterna speglar inte alltid hela sanningen och uppgifterna om vad som skett det senaste halvåret är ofta motstridiga. C-J CHARPENTIER redogör här för utrensningar och skeenden efter den sovjetiska inmarschen.

Den sovjetiska ockupationsmakten mötte ett större motstånd än man väntat i Afghanistan. I slutet av februari strejkade tusentals köpmän i Kabuls bazaarer. Natetid gick man upp på taken och skandrade *allahu akbar*, gud är stor. De religiösa slagorden ekade mäktigt i det svarta Kabulmörkret. Motståndet fanns där och det visade tecken på en viss organisation. På Kabuls bakgator lönmördades ryssar systematiskt och kvinnliga afghanska studenter häcklade öppet afghanska soldater.

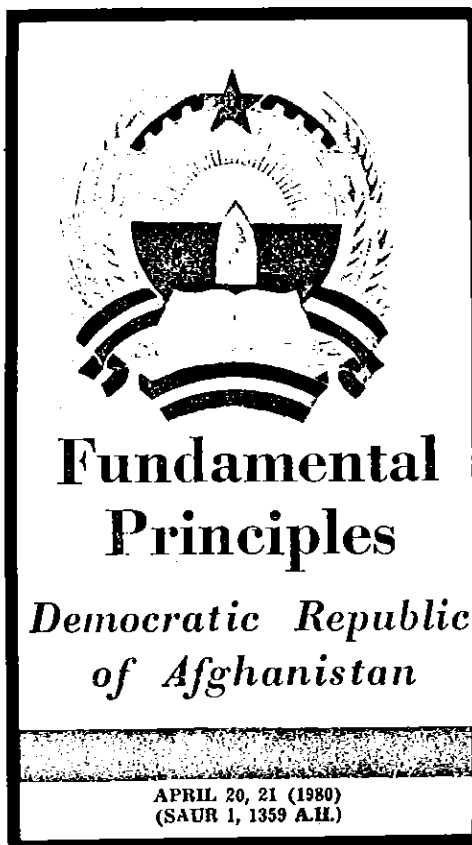
Eftergifter

Redan från makttillträdet började Babrak Karmal – åtminstone utåt – föra en eftergiftspolitik på vissa områden. Officiella dokument, radioutsändningar och överläggningar inleddes och inleddes med Korancitat, gerillan erbjöds förhandlingar och runt 8.000 politiska fångar släpptes. Bland dessa märks "religiösa liberaler" som Ravan Farhadi, kung Zahirs biträdande utrikesminister, anti-kommunist men detta till trots idag verksam i Karmals utrikesministerium. Bland andra frivivna kan nämnas den ytterst konservativa Papa Ghulam och släktingar till kungafamiljen.

I slutet av april bytte Afghanistan flagga igen. Den tidigare röda revolutionsfanan hade väckt mycket ont blod. Nu fick landet tillbaka sin trikolor med religiösa insignier i statsvapnet. Utfallen mot islam var sannolikt ett av de tidigare regeringarnas största inrikespolitiska misstag.

Strider

Under början av sommaren utbröt en ny

maktkamp inom den regerande *khalq-parcham*regeringen. Karmal beskyldes för vekhet och en hård falang krävde andra åtgärder. Denna falang leddes av vice statschefen Assadullah Sarwari, enligt samstämmiga uppgifter Sovjets grä eminens i Kabul sedan lång tid tillbaka. Sarwari anses bli ansvarig för tortyren i Kabuls fångelser och i Karmals regering kom paradoxalt nog några personer att ingå som tidigare utrensats av Amin och torterats på Sarwaris order.

I juni skedde omfattande utrensningar i statsledningen. Sexton ministrar med anknytning till *khalq* och toptjänstemän

dömdes till döden, bland dem förutvarande hälsoministern, textilbolagschefen, säkerhetschefen, kommunikationsministern, gränsministern och planministern. Svårkontrollerade uppgifter hävdar vidare att ett stort antal regeringstjänstemän dödats vid fortsatta rivaliserande fraktionsstrider.

I samband med OS i Moskva igångsatte gerillan en massiv mordkampanj i främst Kabul, där åtskilliga makthavare dödades.

Men gerillans mord inskränkte sig inte bara till regeringen. Efter OS mördades t ex 18 av de 22 idrottsmännen i Afghanistans landhockeylag. Under sommaren har också rapporterats om revoltförsök, oro och deserteringar inom den afghanska krigsmakten.

Mongoliet

Under sensommaren inträffade ännu en oväntad händelse i den afghanska regeringen, då den hårde sovjettrogne Sarwari sändes som diplomat till folkrepubliken Mongoliets huvudstad Ulan Bator. Detta kan man försiktigtvis tolka som om Karmals något mildare falang vunnit över regeringens hökar. Men det förblir en gissning.

Kopplingen till Ulan Bator är för övrigt intressant även om det kanske bara är en tillfällighet. Under sommaren intervjuades Karmal av en journalist från den mongolska nyhetsbyrån Montsame. Karmal, som sällan ger intervjuer, påpekade de stora likheterna mellan Mongoliet och Afghanistan. – Vår revolution kommer att vägledas av de historiska erfarenheterna i folkrepubliken Mongoliet, slog Karmal fast, och det är tydligt att Karmal drömmer om en sorts mongolsk parallell i Afghanistan.

Författningen

För närvarande arbetar regeringen Karmal på en ny konstitution. Tills vidare föreligger en skiss, en sorts interimistisk konstitution betitlad "Demokratiska Republiken Afghanistans Fundamentala Principer". I denna slås bl a fast att landet är en "oberoende alliansfri demokratisk stat bestående av Afghanistans arbetande muslimer", att religionen är okränkbar, att samarbetet med Sovjetunionen skall utvidgas, att "krigspropaganda" är strängeligen förbjudet, att alla naturtillgångar, banker, industrier och kommunikationsmedel tillhör staten, att alla aktiviteter som kan skada den demokratiska republiken är förbjudna och att landet "när tiden är mogen" skall få en nationalförsamling som högsta beslutande organ.

Fram till dess styrs landet av revolutionsrådet. En annan intressant detalj är att regeringen säger sig inte vilja göra nomaderna bofasta, ett uttalande som t ex går helt emot de intentioner som prins Daoud försökte förverkliga i den första republiken. Men konstitutionsskissen är än så länge bara ett dokument. Om den kan omsättas i handling återstår att se.

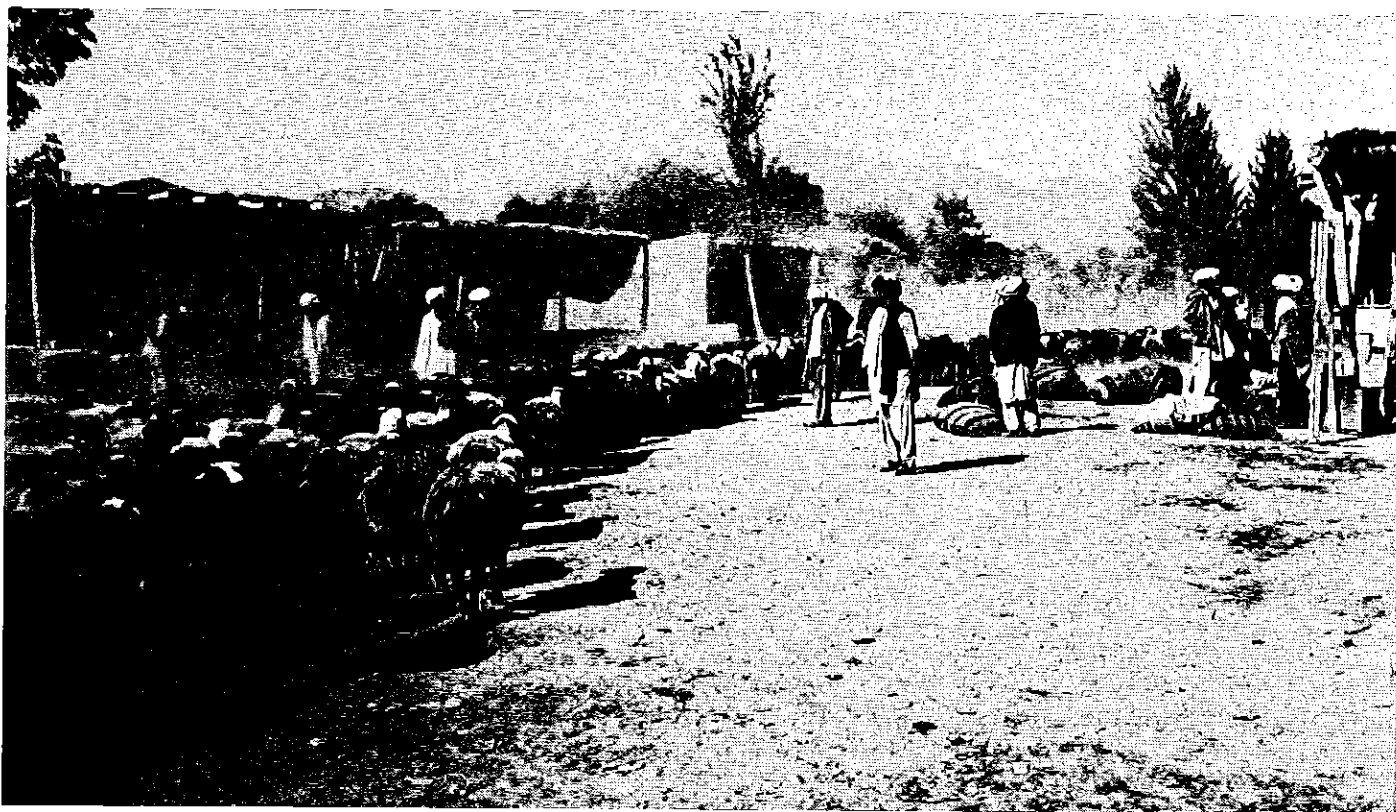
Utblick

Verkligheten i dagens Afghanistan är fortfarande förvirrad. Det står över allt tvivel att folkmajoriteten är negativ mot den sovjetiska närvaron. Flyktningströmmen till Pakistan ökar även om de officiella FN-kontrollerade siffrorna är tilltagna i överkant. Karmalregeringen har problem och kämpar för att försöka befästa sin

legitimitet. Under september rasade omfattande strider i flera provinser samtidigt som den gamla provinsindelningen gjorts om.

Det är föga troligt att Karmal kan lyckas utan sovjetiska bajonetter. Det finns ännu inga tecken på sovjetisk reträtt. Man har bitit sig fast och kanske gör man som man en gång gjorde i Turkmenistan, Uzbekistan och Tadjikistan där man tvingade på folket en utveckling och – det skall inte förnekas – en kraftig standardhöjning och förbättrade materiella villkor. Men det tog nästan tjugo år av sovjetiskt styre innan man skapat lugn i sin djupa söder. Fast när det gäller Afghanistan kan man aldrig vara säker. Tvåra vändningar och oväntade händelser har ofta präglat historien.

C-J Charpentier

Bala Murghab. By i nordvästra Afghanistan. Nära gränsen till Sovjetunionen.

I FÖRRA NUMRET . . .

av Sydasiabulletinen publicerades ett anonymt brev om situationen i Afghanistan författat av en afghan i exil, som enligt egen utsago en gång stött den progressiva Taraki-regeringen.

Jag fördömer den sovjetiska invasionen och Amintidens brutala styre men detta till trots finns det anledning att ställa sig tvivlande till den här texten, som enligt min mening är ett grovt osakligt och propagandasmittat aktstycke. Redan språkbruket är tydligt nog, ty det är egentligen exakt samma obelagda propagandaprosa som Tass, APN och Pravda använder fast omvänt. I svepande ordalag be-

skrivs ett stort antal vidrigheter utan att föras till bevis. Överdrifterna dominerar även om bitterheten säkert är äkta.

Det påstås t ex att det fanns mer än hundratusen politiska fångar i Kabuls fångelser. Den uppgiften faller på sin egen orimlighet, eftersom det skulle innebära att varannan/var tredje vuxen i Kabul skulle sitta bakom lås och bom. Amnestys siffra på runt 15.000 låter betydligt trovärdigare.

Det sägs mycket om tortyr, politiska fångar och politiska mord. Detta är säkert i viss utsträckning helt riktigt men det märkliga är att Amnesty International vid en förfrågan 1980-09-10 meddelade att man inte har ett enda individuellt belägg

vare sig för tortyr eller mord i Kabuls fångelser från 1980! Från Amintiden fanns det däremot gott om belägg. Man undrar om Amnesty – som besökt Kabul efter inmarschen – ljuger, eller om skribenten svartmålar lite extra för att nå sina egna syften? Det senare förefaller mest troligt. CIA jublar säkert tacksamt för "gratisreklamen".

Artikeln är en partsinlaga, dåligt formulerad, rik på fel och onyanserad. Förvisso bör de övergrepp som sker i Afghanistan idag fördömas. Fast ton och saklighet bör ligga ett pinnhål över den borgerliga kvällspressjournalistiken.

Mohammad Yonus

Är Sovjet »social-imperialistiskt»?

Sovjetunionens inmarsch i Afghanistan och dess truppers brutala politik i det ockuperade landet har aktualiserat frågan om Sovjets karaktär. Min uppfattning är att beteckningar typ "socialimperialism" inte alls är resultatet av någon vetenskaplig eller förutsättningslös granskning av de sovjetiska relationerna med u-länderna.

Låt oss granska teorin om den sovjetiska "socialimperialismen" för att se i vilken utsträckning den går att förena med en materialistisk analys av Sovjetunionens ekonomi.

Är Sovjet kapitalistiskt?

För det första måste vi då slå fast att Sovjetunionen är en planekonomi. De teorier som – åtminstone tidigare – från kinesiskt håll förts fram om att Sovjetunionen skulle ha blivit kapitalistiskt är dåligt grundade. Det är de centrala planmyndigheterna som bestämmer hur de enskilda företagen skall vara uppbyggda; som bestämmer vem som skall leda företagen; som kontrollerar alla företagens finansiella transaktioner; som fastställer företagens planmål beträffande vad och hur mycket som skall produceras, hur mycket som skall säljas, med vilken teknologi produktionen skall ske, produktiviteten, kapacitetsutnyttjandegraden, lönesumman, räntabiliteten, produkternas kvalitet, etc; det är vidare de centrala planmyndigheterna som bestämmer om alla viktiga investeringar; som sätter praktiskt taget alla priser; som sätter löner och bestämmer om principer och bonuspåslag; och som – inte minst – styr fördelningen och distributionen av råvaror och halvfabrikat.

Marknaden är således helt satt ur spel. Teorin om återupprättandet av kapitalismen i Sovjet är alltså felaktig. Men därmed har vi också slagit fast att den sovjetiska utrikespolitiken, hur reaktionär den än må vara, inte bör betecknas som imperialistisk – i alla fall inte i den materialistiska, Lenin-Bucharinska betydelsen – eftersom imperialismen enligt denna är ett stadium av kapitalismen och därmed förutsätter en kapitalistisk ekonomi.

För det andra måste vi hålla med kineserna om att det är en ovanligt repressiv och maktfullkomlig byråkrati som har makten i Sovjet – även om man kan undra en del över hur allvarlig och seriös

deras kritik mot maktmissbruket egentligen är, med tanke på att de hyllar den långt värre terrorn under Stalin. Emellertid är det viktiga i sammanhanget att denna byråkrati – som enligt mitt sätt att se – tog makten redan mot slutet av 1920-talet och inte 1956 – grundar sin makt på förvaltandet av det administrativa planeringssystemet.

Detta medför, för det tredje, att det är troligen denna specifika kombination av planekonomi och byråkratisk makt, som bestämmer den sovjetiska politikens – inklusive politiken gentemot u-länderna – karaktär.

Progressiva drag

Å ena sidan måste den härskande byråkratin försvara den planerade ekonomin mot den kapitalistiska världsmarknadens inflytande och om möjligt försvaga imperialismen; detta eftersom den icke-kapitalistiska planekonomin är grunden för byråkratins makt. Detta kan förklara de element i den sovjetiska utrikespolitiken, vilka ur socialistisk synvinkel tycks bra och progressiva (och som de som kallar Sovjet "socialimperialistiskt" brukar förtiga), t ex stödet åt olika befrielse rörelser runt om i världen.

Å andra sidan måste byråkratin också gå emot eller åtminstone försöka ta kontrollen över alla genuint folkliga och demokratiska revolutionära rörelser, eftersom sådana i sin förlängning alltid måste ifrågasätta själva byråkratin. Detta är förklaring till de chauvinistiska – vid en yttlig betraktelse imperialistiska – elementen i den sovjetiska politiken (som förtigs eller undviks av Sovjetunionens apologeter), t ex invasionerna i Ungern, Tjeckoslovakien och Afghanistan och indelandet av världen i intressesfärer, från Jalta och framåt.

Resultatet av detta blir, vad gäller relationerna till den tredje världen, en slingrig och sammansatt politik, som varken går att beskriva i de termer av "broderlig hjälp" som Sovjet-apologeterna använder eller med de tillmälen typ "social-

imperialism" som används av den kinesiska byråkratins apologeter.

Sovjetiskt bistånd en fördel?

Se t ex på biståndspolitikerna. Här har vi det förhållandet, att även om sovjetledarna försöker utnyttja u-länderna för sina syften, så kan dessa – i begränsad omfattning och under speciella omständigheter tjäna betydligt mer på den sovjetiska politiken än på t ex USAs. Dels kan den centralplanerade sovjetiska ekonomin på ett helt annat sätt än de kapitalistiska staternas ekonomier garantera u-länderna en stabil avsättningsmarknad till fasta priser – något som ur utvecklingssynpunkt kan vara nog så viktigt. Det sovjetiska ekonomiska samarbetet har också den fördelen att det återbetalningsmässigt är mer fördelaktigt än kapitalflödena från väst; i och med att mottagarlandet i de flesta fall kan betala tillbaka i form av varor eller lokala valutor, slipper det tära på sina begränsade valutareserver.

Det sovjetiska stödet är också inriktat på mottagarländernas statliga sektor, och oftast på kärnan i en framtida självständig ekonomi; den tunga industrin. I detta avseende kan samarbetet med Sovjet befördra frigörelse från imperialismen. Slutligen gå det sovjetiska biståndet främst till länder, som på avgörande punkter brutit med det världskapitalistiska systemet – som Kuba och Vietnam – och Sovjetunionen har också varit den i särklass största bidragsgivaren till radikala befrielse rörelser runt om i världen – som FNL, MPLA, PAIGC, FRELIMO, m fl.

Handeln med u-länderna fungerar – liksom Sovjetunionens utrikeshandel i stort – också helt annorlunda än de imperialistiska staternas. För det första är handeln strikt planerad, och produktionsföretagen och konsumenterna har inget inflytande över handelsplaneringen; vattentäta skott skiljer handelssektorn från den inre ekonomin, och endast i planeringshierarkins topp finns förbindelserna

dem emellan. För det andra baseras handelsplanerna på importbehovet. Man utgår från planmålen för konsumtion och produktion, räknar därefter ut vad som under den kommande planperioden måste importeras för att dessa planmål skall kunna nås – och först därefter avgörs vad och hur mycket som skall exporteras för att skaffa den valuta som krävs för att täcka importbehovet och fullgöra övriga utlandsbetalningar. Det är alltså inte så – som i de kapitalistiska staterna – att det är enskilda, vinstmaximerande företag, som i sitt sökande efter nya marknader söker sig över landets gränser och skapar handelsmönstret.

Sovjets handelsmönster

Handeln spelar därför en helt annan roll i Sovjetekonomin än i de kapitalistiska staterna. Inte minst gäller detta kvantitativt: den sovjetiska handeln (speciellt med u-länderna) är anmärkningsvärt liten, och dessutom relativt sett minskande. Under den tid då Sovjetunionen – enligt teorin om "socialimperialismen" – genomgick transformationen från socialism till kapitalism och imperialism i full skala sjönk faktiskt den sovjetiska andelen av världshandeln!

Och Sovjet framstår som än mindre imperialistiskt om vi också granskar handels sammansättning. Sovjetunionen befinner sig i detta avseende nämligen i en "u-landsposition" gentemot de avancerade kapitalistländerna, inte i någon dominerande hegemonisträvande super-

maksställning. Gentemot u-länderna exporterar man visserligen maskiner och andra industriprodukter, men detta är alltså inte resultatet av imperialistiska ekonomiska drivkrafter utan av den centrala planeringens beslut att denna export måste ske för att skaffa fram de medel som krävs för att finansiera den nödvändiga teknologiimporten från väst. Gentemot imperialismen står med andra ord Sovjet i samma position som u-länderna (om vi bortser från OPEC): med underskott i handelsbalansen, och med teknologiimport som betalas med råvaruexport. Gentemot u-länderna ser man i stället till att skaffa sig ett överskott för att betala underskottet i handeln med väst. Det man förlorar på gungorna . . .

Sovjetunionens handel skiljer sig alltså både till struktur och storlek från såväl imperialiststaternas som u-ländernas. Man befinner sig mitt emellan, men utan några möjligheter att via handeln framträda som exploatör i stor skala.

Situationen vad gäller kapitlexporten förstärker denna bild. Det är frapperande hur liten den sovjetiska kapitlexporten till u-länderna är: Nettokapitalflödet till de kapitalistiska u-länderna var under 60-talet bara 1,6 % av OECD-ländernas (OECD = Västeuropa, USA, Japan och Canada). Och gapet har växt under 70-talet! Ja, t o m lilla Sverige exporterar mer kapital än "supermakten" Sovjet.

Obegriplig tes

Om vi så, slutligen, ser på sammansätt-

ningen av denna ytterligt lilla kapitlexport, blir karaktärstiken av Sovjetunionen som "socialimperialistiskt" än mer obegriplig. Det mest typiska utslaget av imperialistisk kapitlexport är direktinvesteringarna – dvs sådana investeringar som innebär att man tar över kontrollen av företaget i fråga. Men Sovjet har inga sådan direktinvesteringar, bortsett från några ytterligt små och betydelselösa "joint ventures", vars ekonomiska betydelse är så liten att de oftast inte går att finna i någon statistik (däremot fanns det ju under stalintiden – då Sovjet enligt den kinesiska synen fortfarande var "socialistiskt" (!) – "blandade bolag", bl a i Kina och Jugoslavien, som ofta bedrev brutal utslagning). Den s k kapitlexporten är i själva verket inte något annat än *bi-ståndskrediter!* Någon kapitlexport i egentlig mening finns alltså knappast!

Slutsatsen av allt detta måste bli att tesen om "socialimperialismen" är falsk. Orsaken till invasionen i Afghanistan finns inte i någon inneboende expansionistisk drift i sovjetekonomin. Den får i stället sökas i det politiska systemet och den byråkratiska elitens säkerhetspolitiska strategi – grundad på byråkratins kluvna sats mellan imperialism och revolution, enligt redogörelsen ovan.

Debatten om Sovjetunionens karaktär skulle tjäna mycket på om vissa debattörer insåg detta, tog av sig de från Peking eller Moskva anbefallna skyggglapparna, och förklarade sig villiga att ta upp en förutsättningslös diskussion av *såväl* de positiva som negativa sidorna i den sovjetiska politiken.

Klas Eklund

AFGHANISTAN

Gerilla inne i Kabul

Karmal kallas till Moskva

Inget ont utan att det för något gott med sig . . .

AFGHAN MATTOR

Sista chansen?

Trots oroligheterna i Afghanistan kan vi just nu erbjuda er ett stort urval underbara Afghanimattor till förmånliga priser. Vem vet hur det blir sedan. Kanske är det här sista chansen att välja ur ett så rikt sortiment till så låga priser.

50 x 70	395.-	152 x 203	3.900.-
67 x 93	650.-	151 x 250	4.800.-
103 x 173	1.650.-	88 x 398	5.200.-
86 x 285	2.685.-	202 x 295	7.900.-
124 x 200	2.850.-	232 x 330	9.500.-
116 x 212	2.900.-	306 x 407	17.500.-

Med sin djupa dunkelröda färgton och sitt iuana mönster skänker AFGHAN MATTAN

INDIEN 1980:

Mot ett permanent undantagstillstånd?

Sanjay Gandhis hastiga död, nya interneringslagar och Indira Gandhis ökande politiska makt, och samtidigt hennes passivitet inför de enorma problemen: torkan, hungersnöden, översvämningarna, inflationen, nedgången i produktionen, kast- och religionsupploppen, polisövergreppen, osv . . . Vad händer egentligen i Indien?

Indira Gandhis sensationella återkomst till makten måste ses mot bakgrund av den politiska och ekonomiska krisen, som hennes företrädare i Janataregeringarna delvis bär ansvaret för (se artikeln om valet i Sydasiabulletinen nr 1 1980).

Efter några relativt "lugna och stabila" år, 1977 och 1978, med låg inflation, stigande jordbruksproduktion och positiv handelsbalans, vände utvecklingen under slutet av 1978. Det första tecknet var inflation. Mellan oktober 1978 och september 1979 steg priserna med ca 20 procent. Denna gång var det inte jordbruket, och torkan som kom först, utan kraftiga prishöjningar på industrivaror genomförda av det indiska monopolkapitalet. Men situationen förvärrades snabbt av torkan i norra Indien – en av de värsta under detta århundradet. Spannmålsproduktionen sjönk från rekordnoteringen 130 miljoner ton 1978/79 till 115 miljoner ton 1979/80 (prel. siffror). Trots stora lager av vete och ris, steg priserna, och svält och hungersnöd tilltog bland de fattiga klasserna. Janataregeringen med dess förankring bland godsägare och rikebönder kunde lika lite som tidigare regeringar distribuera mat eller sänka priserna på spannmål. I stället krävde rikebönderna högre försäljningspriser genom offentligt subventionerade spannmålsinköp.

Resultatet av allt detta har blivit en fortsatt hög inflation och sjunkande produktion. Mellan

1979 och 1980 steg priserna med ca 20% och enbart under tiden januari–augusti 1980 steg de med 30%. Under 1979/80 sjönk den totala produktionen (BNP) med 3%, och inte enbart på grund av den dåliga skörden. Industriproduktionen gick också tillbaka med 1%. Och värre: Mellan januari och augusti 1980 sjönk industriproduktionen med hela 5%, enligt en färsk rapport. Förklaringen ligger till stor del i den minskade efterfrågan på masskonsumtionsvaror, men också i en alltmer katastrofal brist på kol, elektricitet och transportkapacitet. Den industriella infrastrukturen har gruvligen försumats. Indiens ekonomi verkar vara tillbaka i den "permanenta" kris som rädde mellan 1965 och

1975. De relativt stora utländska valutatillgångar, som byggts upp under mitten av 70-talet, mest tack vare indiska gästarbetares hemskända inkomster från oljeländerna, och som investerats i USA och Schweiz, måste nu tas i anspråk för att finansiera den allt dyrare olje- och kapitalvaruimporten. Men en negativ handels- och betalningsbalans kan knappast förhindras, om inte något radikalt ingrepp görs.

Indira Gandhis återkomst

Den ekonomiska krisen är också en politisk kris. Janataregeringens misslyckanden och inre sönderfall var en logisk följd, dels av de ekonomiska problemen, och dels av de klassmotsättningar som rymdes inom den breda klassallians som fört Janatapartiet till makten. Där 'samsades' städernas medelklass, industriarbetarna, fattigbönderna och godsägarna, med den senare som tongivande klass. De hade kommit till makten genom det så gott som totala missnöjet med Indira Gandhis undantagslagar och favorisering av de mäktiga industriägarna, dvs det indiska monopolkapitalet. Parollen "kamp mot monopolkapitalet" var inte tillräcklig som plattform för en alternativ politik eller för att skylla över de olika klassintressena som ingick i alliansen. Janata – folkets parti – blev godsägarnas parti, som kom att fortsätta den repression som

Indira Gandhi om valet av Rajiv Gandhi som Sanjay Gandhis efterträdare: "Jag låter partiet bestämma . . ."

Indira Gandhi inlett mot de fattiga klasserna. I övrigt var talet om ekonomisk och politisk decentralisering bara uttryck för handlingsförlamning och inre splittring. När den ekonomiska krisen slog igenom med full kraft var också Janataperioden i indisk politik slut, och fältet fritt för Indira Gandhi och den indiska storfinansen, med dess enkla slogan: en regering som fungerar!

Har Indien nu fått en stark regering?

Svaret är enkelt än så länge. Den nya regeringen är lika handlingsförlamad som den förra vad gäller de ekonomiska och sociala problemen. På torkan följde i somras stora översvämningar med över 1 000 omkomna inför en maktlös regering. Priserna har det senaste halvåret stigit med 30 %. Polisvåldet mot arbetare och fattigbönder i form av mord, våldtäkter, utpressning, förbud mot demonstrationer osv., är lika okontrollerat eller kontrollerat som någonsin under Janataregimen och undantagstillståndet. De sociala och politiska motsättningarna mel-

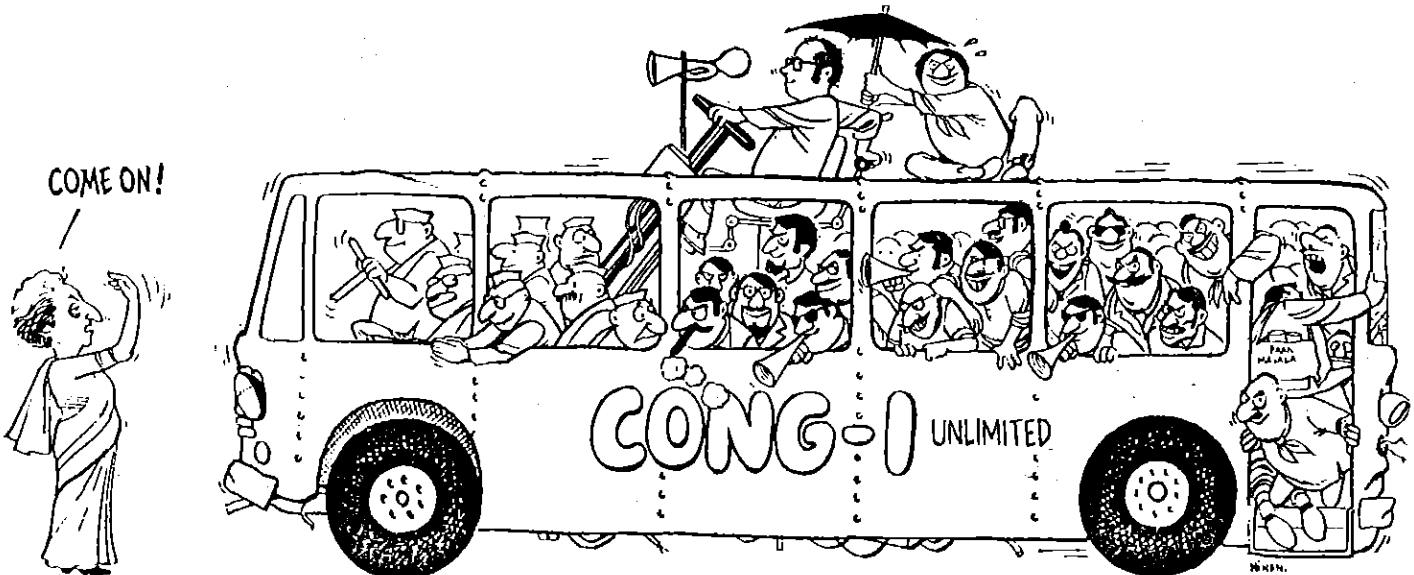
sen, och efter valet med hjälp av hela den tunga regeringsadministrationen, har Indira-Kongressen manipulerat för att stärka sin egen ställning. De tidigare avsatta tjänstemännen och officerrarna, som lett förtrycket under undantagstillståndet 1975-77, har återinsatts på höga ämbeten. Alla åtal mot familjen Gandhi för deras brott under samma tid har lagts ner och poliser och domare som lett dessa processer åtalats, avsatts eller förflyttats. Om det indiska rättsväsendet var tungrott och nästan hjälplöst under Janataregimen, så är det nu tillbaka i sin underordning under de politiska makt-havarna. Den debatt som förs om förhållandet mellan grundlagen och parlamentet, verkar definitivt ha kantrat till förmån för de politiska makt-havarnas rätt att sätta sig över grundlagen i "nationens och folkets intresse". Domarna i högsta domstolen får finna sig i att legitimera dylika överträdelser.

Inom själva partiet har familjen Gandhi stärkt sin makt ytterligare genom att utmanövrera flera av de politiker som stött dem i valkampen, t ex den från Janata avhoppade Bahugana. Indira Gandhi håller själv flera viktiga ministerposter, t ex de för industri, försvar och

också delstatsparlamenten som utser de flesta ledamöterna i det indiska överhuset, vars bifall behövs för att genomföra nya lagförslag.

Kring Sanjay Gandhi byggdes myterna om en handlingens man - en slags indisk Robin Hood. Nehrudynastin hade fått en värdig arvtagare. Men hans oförvägenhet kom också att kosta honom livet. Den 23 juni omkom han i en flygolycka under flygning med ett plan han inte var utbildad på. Efter hans död frodades mytbildningen. "En regeringsmedlem jämförde honom med Jesus som dog vid samma ålder. Andra talade om Buddha och Mahatma Gandhi. Bara några dagar efter sin död hade Sanjay Gandhi blivit helgonförklarad. Miljoner människor samlades för att se hur hans aska, transporterad med specialtåg och specialflyg, ströddes ut över landet. Kommunerna tävlade om att få gator, vägar, broar, kraftstationer och till och med universitet uppkallade efter honom. I Delhi ska man starta en rad skolor som ska föra fram hans budskap." (Rapporterat i "The Economist", July 5, 1980, s 38).

Tronföljdsstriden

lan hinduer och muslimer, som alltsedan mitten av 60-talet lett till svåra upplopp och kravaller, har senast i somras krävt mer än 150 dödsoffer i de svåra sammanstötningarna i Moradabad och ett 20-tal andra nordindiska städer. Den våldsamma agitationen och folkmorden i Assam och de övriga delstaterna i nordöstra Indien, har endast kunnat kvävas med vapenmakt och till intet förpliktande löften.

I maj i år lär Indira Gandhi, i ett av sina sparsamma framträdanden inför pressen, ha sagt: "Jag är den minst mäktiga regeringschefen i världen". Tala om blygsamhet! Men även om Indira Gandhi är eller verkar vara maktlös inför Indiens problem, så är hon sannerligen inte maktlös i förhållande till det indiska folket. Vad som hänt i indisk politik efter Indira Gandhis valseger är en nästan otrolig maktkoncentration till premiärministern personligen och hennes närmaste förtrogna, och detta mindre än tre år efter undantagstillståndets upphörande.

Att ta makten och behålla den

Finansierad och stödd av den indiska storfinan-

arbetsmarknad, förutom premiärministerposten.

Symptomatiskt för hela det politiska spelet är den maktposition som Indiras son Sanjay Gandhi lyckades bygga upp före sin död. Med samma hänsynslösa metoder som han tidigare använt i affärsvärlden (främst den sk Muruttiskandalen) och i politiken under undantagstillståndet (t ex tvångssteriliseringarna) gick han under våren i spetsen för ungdomskongressen fram som en ångvävt. Nästan hälften av de 350 kongressledamöterna i parlamentet stödde honom, och de som vägrade att erkänna hans allt viktigare roll, främst då bland äldre kongressmän, manövrerades ut från politiskt inflytande. Så viktig var han för Indira Gandhi och "spelet" i New Dehli, att hon "förbjöd" honom att acceptera den chefsministerpost som erbjöds honom för Uttar Pradesh, Indiens största delstat, efter delstatsvalet i maj. Kvar i Dehli kunde han kontrollera de nyvalda parlamenten i åtta delstater, eftersom han själv nominerat ca 60 procent av de valda kongressledamöterna. Upplösningen av dessa delstatsparlament och de nyval som hölls där i maj ingick i Indira-Sanjays strategi att samla all makt i sina händer. Det är

Inte att undra på att dödsolyckan utlöste förvirring. Indira Gandhi slöt sig inom sitt skal och på två långa sommarmånader verkade hon nästan totalt handlingsförlamad. Under tiden utbröt den sk tronföljdsstriden bland Sanjay Gandhis anhängare. Var skulle man nu hitta den nya Ledaren, mäktig nog att föra arvet vidare. Valet tycktes för en tid begränsat till släktingarna, naturligt nog. En fraktion har fört fram Maneka, Sanjays unga hustru och före detta fotomodell, ivrigt matchad av sin mor, men enligt rykten har Indira själv personligen satt stopp för det valet. En annan fraktion har pläderat för Rajiv Gandhi, Sanjays äldre bror (37 år) och fram till nu pilot i det indiska flygbolaget "Indian Airlines". Långt borta från maktens centrum och hittills ointresserad av politiken verkar han lika överraskad och förvirrad av anbudet som tiggaren som plötsligt fick gifta sig med prinsessan. Men blodsbanden förpliktar och det verkar troligt att Indira Gandhi "tar honom till sig" som sin förtrogne, även om hans tillbakadragna personlighet verkar förhindra honom att spela samma framträdande roll som en gång den yngre brodern.

Mot pluralism och splittring i Kongresspartiet?

Från journalister och observatörer hördes en djup suck av lättnad när budet om Sanjay Gandhis död kom. Indisk politik hade befriats från den hotande maran – från en maktfullkomlig medelmått utan några som helst politiska ideal. Borta var den förskrämda förtjusningen över en handlingens man. I pressen ställdes frågan om Indien äntligen var på väg mot ett pluralistiskt system under Kongresspartiets ledning?

Inom Kongressen fanns tendenser åt samma håll. Chefsministern i Andhra Pradesh, Chenna Reddy, hade uppträtt alltför självständigt i Gandhianhängarnas ögon. Enligt obekräftade rykten skulle han därför ha ombetts av Indira Gandhi att avgå, en order som senare togs tillbaka. I andra delstater har de gamla Kongressmännen fått "råg i ryggen" och bjuder nu de herrelösa yngre Sanjay-anhängarna mera motstånd.

Indira Gandhi själv har verkat gammal, trött och obeslutsam. Isolerad och utan sina forna rådgivare av åtminstone någon klass, och utan Sanjay Gandhi, har regerandet blivit alltmer ad hoc betonat. De frågor regeringen tar upp och behandlar verkar vara dikterade av olika yttre tryck och det finns ingen samlad plan för en enhetlig regeringspolitik. Indira Gandhi sägs ha mist mycket av kontakten med sitt parti och till och med med sina mer eller mindre medelmåttiga ministrar. Aldrig har Indien haft en så inkompetent rad av ministrar, rapporterar många kännare av indisk politik. Vad mera är, utan kontakt med premiärministern blir regerandet en fars. Ett enda exempel bland många. Informationsministern uttryckte nyligen sitt intresse för att införa färgtelevision i Indien. Det dröjde inte länge förrän han fick bakläxa av Indira Gandhi: "Vi har inget behov av färg-

TV i det här landet."

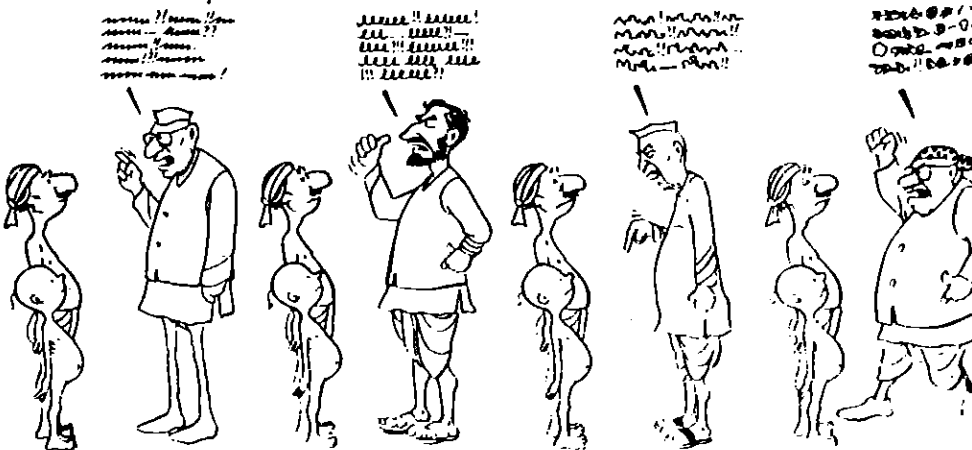
Mot ett nytt undantagstillstånd

Kanske är det framförallt mot den här bakgrunden som man ska se de nya undantagslagarna, som just införts. Fast de officiellt tillkommit för att skapa "lag och ordning" i de religiösa, kastmässiga och regionala konflikterna, kan de lika väl användas mot såväl agiterande oppositionspolitiker som egna oppositionella.

Enligt de nya lagarna tar sig regeringen rätten att införa undantagstillstånd i varje orosdrabbat område i landet, och där använda sig av sk "preventive dention", alltså rätten att hålla folk fängslade utan rättegång och dom. (Redan Charan Singhs expeditionminister försökte förra året genomföra denna lag, men den föll på motstånd från andra Janatapolitiker). Viktigast och mest skrämmande är dock den nya Nationella Säkerhetsförordningen, som

"tillåter regeringen att arresteras alla medborgare för att förebygga handlingar riktade mot Indiens försvar och inre säkerhet, och för att förhindra handlingar som kan äventyra statens säkerhet, upprätthållandet av den allmänna ordningen, försörjningen och grundläggande tjänster i samlälet". Den Nationella Säkerhetsförordningen medger arrestering utan rättegång i 12 månader. Endast lärda jurister kan se skillnad på denna lag och den beryktade MISA (Upprätthållandet av den Inre Säkerheten) som användes till att sätta över 150 000 människor bakom lås och bom under undantagstillståndet 1975-77.

Kongresspartiets valsymbol i valet var en öppen hand. I den sista bittra valstriden i december förra året lär Jagjivam Ram, f d Janataminister och ledare för de "kastlösa" i norra Indien, ha sagt: "Handen som vinkar så vänligt idag, blir en knuten näve i morgon". Det råder ingen tvekan om vem denna knytnäve nu riktas mot.

Politiker kommer och går. Från vänster: Morarji Desai, Chandra Sekha

priser.

Detta innebär att Indiens ekonomi och politik fram till början av 70-talet varit *fångad* i en ohelig allians mellan det nationella borgerskapet, godsägarna och den metropolitanska bourgeoisin. Det är i denna, inte särskilt hjärtliga, omfamning som den indiska ekonomiska utvecklingen kvävts.

De andra klasserna i det indiska samhället, städernas mellanskikt, industriarbetarna och fattigbönderna har i stort sett varit oorganiserade. I stället har de varit *fångade* av den "socialistiska retorik" som de två interna härskarklasserna tillsammans skickligt har utnyttjat (med femårsplaner, bytveckling och "sektulariserad socialism"). När retoriken inte fungerat på grund av de ekonomiska kriserna sedan mitten av 60-talet har den ersatts av ett alltmera omfattande förtryck, framförallt mot den i östra och södra Indien framväxande kommunistiska rörelsen.

Den indiska statsapparaten, dvs byråkratin och militären, har kännetecknats av en relativ självständighet balanserade mellan de tre härskarklasserna: godsägarna, den nationella och metropolitanska bourgeoisin, och med medelklassen som legitimerande instans.

Kongresspartiets valsymbol, gott för framtiden.

Är det slutet för den borgerliga demokratin?

Det finns många tecken på att den oheliga klassalliansen spruckit på 1970-talet. Indira Gandhis splittring av Kongresspartiet 1969 var ett uttryck för de växande motsättningarna mellan de två indiska härskarklasserna, och fjärrade godsägarna från partiet. Det val hon och det nya Kongresspartiet vann 1971, vanns i en bred klassallians med alla andra klasser under slagordet "Garibi Hatao" (= utrota fattigdomen). Men krisen i ekonomin "tvingade" henne snart att bekänna färg – undantagstillståndet 1975-77 gynnade ensidigt den indiska storfinsansen och det multinationella kapitalet. Det förtryck som tidigare enbart riktats mot kommunistpartierna blev då allmänt, och till och med godsägarna fick kännas vid vissa hot, som tex ett något effektivare jordreformsarbete och ett, om än ineffektivt, förbud mot ocker.

Det var mot denna klasspolitik, som Janatapartiet bildades och gick segrande fram. Men en ny ekonomisk kris, delvis framprovocerad av det indiska monopolkapitalet, och splittringen inom Janata på grund av klassmotsättningar gjorde "godsägarnas diktatur" 1977-1979 lika kortvarig som industrikapitalets undantagstillstånd.

Mot denna bakgrund måste man fråga sig om den nya fasen i klasskampen – Indira Gandhis återkomst stödd på det nationella kapitalet – innebär en "krislösning" på kort eller lång sikt. För en "långsiktig lösning" talar bl a:

1. Den starka maktkoncentrationen till Indira Gandhi personligen. Trots talet om splittring i partiet, så verkade delstatscheferna följa order från partiledningen (se tex rapporten i *Economic and Political Weekly*, nr 39, 1980: "Taming of the Chief Ministers.").
2. De nya undantagslagarna, som gör det möjligt för Kongressregeringen att fängsla alla oppositionella också inom det egna partiet. Något parlamentariskt nyval behöver inte utlysas förrän oppositionen är krossad.

3. De flesta oppositionspartierna och politikerna är splittrade och misskrediterade i väljarnas ögon efter den utdragna och skandalomsusade upplösningen av Janatapartiet. Endast det marxistiska kommunistpartiet har lyckats klara sig undan detta vanrykte. Men det har bara "makten" i tre delstater (Västbengalen, Kerala och Tripura) och saknar en bred organisation och väljarbas i det övriga Indien.

4. Indira Gandhi framstår därför som det enda allindiska alternativet till en stark regeringsmakt. Nehrus dotter är den enda politiker som är känd över hela Indien band de stora massorna, och hon äger en karismatisk förmåga att få folk med sig. Undantagstillståndets "excesser" skylls på hennes medhjälpare, inte på henne personligen. Den indiska medelklassen tycks stödja henne idag, ett viktigt stöd eftersom de står för mycket

av opinionsbildningen. En i augusti genomförd survey av tidskriften "India Today" i Indiens 16 "huvudstäder" gav följande resultat: Fast närmare 2/3 av de intervjuade ansåg att situationen i landet var dålig ur alla synvinklar, så skulle Kongresspartiet klart ha vunnit ett nyval bland dem. Och nästan 2/3 av de intervjuade var nöjda med Indira Gandhi som premiärminister!

5. Gandhi-regimen har ett omfattande stöd inte bara från den indiska storfinsansen och dess utländska "storebror", utan också Världsbanken, IMF, etc. Svenska SIDA tänker tydligen inte heller dra sig ur "stödklubben" (se intervju med SIDA-chefen i förra numret).
6. De utrikespolitiska framgångarna, bl a som "medlare" i Afghanistankrisen, och de goda relationerna till Sovjet, USA, oljeländerna och de "alliansfria staterna".

Mot Gandhi-regimen som en "långsiktig lösning" på Indiens kris, talar för närvarande bara en, men i och för sig viktig faktor: Indira Gandhi verkar vid sina 63 år gammal och sliten. Håller hon för påfrestningarna? Rapporter talar om ett sparsammare offentligt liv, och ett nyvaknat intresse för religion och astrologi. Om hon faller från – vem blir då den nye starke ledaren för Indira-Kongressen? Kan hennes blandning av karisma och auktoritärt förtryck ersättas av ett än hårdare förtryck?

Det finns naturligtvis andra hot mot den sittande regimen. De regionala rörelserna är ett, den konservativa hindunationalismen i kombination med jordägarklassen ett annat. Ett tredje hot skulle kunna utgöras av en bred folklig rörelse bland arbetare och fattigbönder.

Om denna nya "industrikapitalets diktatur" är en "lösning på lång sikt", så innebär det slutet på den borgerliga demokratin i Indien och därmed på vad vi skulle kunna kalla "godsägarparlamentarismen". Undantagstillståndet skulle bli permanent. Den indiska staten skulle vara mjuk, för att tala med Gunnar Myrdals ord, enbart i förhållande till indiskt och utländskt industrikapital, men stenhård i förhållande till alla andra klasser.

Staffan Lindberg

Röster

– Det finns ingen bostadsbrist i vårt land. Det är bara lögnaktiga påståenden för att förtala regeringen, gjorda av personer som inte har någonstans att bo.

Sagt av Kongress (J)medlem (The Hindustan Times)

– Om folk ska ha rätt till arbete, så ska de också ha rätt att inte arbeta.

Atal Behari Vajpayee (f d Janata-minister)

– Vårt folk är inte olyckligt. När jag flyger över landet, ser jag att landsbygden fullständigt förändrats. Husen är finare och hela landskapet är grönt.

G. D. Birla, 86
(Birlaimperiet värderas till 5,5 miljarder)

MODERN INDISK LITTERATUR

Modern indisk litteratur ser vi inte mycket av i Sverige. Den minst betydelsefulla svenska författare får mycket större uppmärksamhet än den största indiska (vilket i och för sig inte är så underligt). Vad värre är: i litteraturhistorier med anspråk på att täcka hela världens litteratur nonchaleras ofta litteratur från tredje världen eller också får den en oproportionerligt liten plats. Det är då framför allt den moderna litteraturen som kommer i skymundan. I denna artikel analyserar litteraturvetaren MARGARETA PETERSSON några av de mest kända indiska 1900-talsförfattarna.

Med något som liknar sedvanlig västerländsk överlägsenhet avfärdar tex sanskritprofessorn Stig Wikander den moderna litteraturen så här lättvindigt: efter sanskritlitteraturen har "intet nytt eller intressant utgått från Indien". Detta står att läsa i *Utomeuropeisk litteratur*, en av de få svenska litteraturhistorier, som överhuvudtaget behandlar indisk litteratur.

Mytisk figur

Ändå finns det mycket som är värdefullt och intressant i indisk litteratur. Man får en inblick i landets utveckling, dess olika sociala sidor, i dess myter och kultur. Under 1900-talet har litteraturen präglats av olika strömningar, mer eller mindre påverkade av politiska och sociala händelser. Ett dominerande litterärt motiv under 30-, 40- och 50-talen var kampen för frigörelse. De tre mest kända romanförfattarna R K Narayan, Raja Rao och Mulk Raj Anand har alla denna kamp som utgångspunkt.

Raja Raos *Kanthaputra* från 1938, som översatts till svenska, är central. Här skildras Gandhi som en mytisk figur, nästan som en gud. En religiöst motiverad gandhirörelse växer fram i en by och revolverna mot de korrupta engelsmännen och deras hantlangare är många och häftiga. Också kvinnorna deltar. Rao låter en gammal vidskeplig och skvallrig kvinna berättas. Ändå blir det en suggestiv och poetisk historia, där stort och smått blandas, myt och krass social verklighet, den lilla begränsade människan och den stora antiimperialistiska rörelsen.

Narayan, Rao och Anand kom i fortsättningen att representera helt olika litterära strömningar. Narayan, som fått flera böcker översatta till svenska, har en tydlig religiös struktur i sina romaner. Denna struktur har författaren hämtat från gamla religiösa legendsamlingar. Där

visas, att världen är evigt oföränderlig. Allt som tycks hota stabiliteten är skenbilder, skenbara förändringar, som också löses upp och försvinner i slutet av varje legend. — På samma sätt i Malgudi, Narayans litterära centrum, en fiktiv sydindisk stad. Under de decennier som Narayan har skildrat staden, har den inte förändrats. Krusningar på ytan, tex ansatser till industrialisering, har ibland skapat oro. Men ytan är illusorisk. Samhällsförändringarna körs iväg. I verkligheten förblir allt vid det gamla. I verkligheten är världen oföränderlig.

Skyldmålaren

Narayans roman *Skyldmålaren* ges ut i höst i Sverige. Här träffar huvudpersonen Raman en socialarbetare, Daisy, som åker runt i byarna och propagerar för barnbegränsning. Så får vi en rundmålning av indiskt samhällsliv, indiska seder. Det är framför allt detta Narayan är berömd för. Han är så "indisk". För övrigt är hans litterära kvaliteter inte märkvärdiga. Hans språk er enkelt, ibland klichéartat. Den formella sidan erbjuder inte läsaren några överraskningar.

Raman är som många av Narayans hjältar ung, oförstörd och lite vek. Han utvecklas till mognad och klokhet under bokens gång, dvs han anpassar sig till traditionen. Daisy är annorlunda. Som en karikatyr av Gandhi kämpar hon för sociala förändringar. Just kampen för familjeplanering blir oerhört förlöjlig genom Ramans tankar och kommentarer. Daisy sägs vara "besatt av intresse för andra människors sexualliv. Antagligen var hennes sinne inte rent. Hennes livsyn var på något sätt pornografisk." — "Tänkte hon tränga sig in i varje sovrum och schasa isär kärleksparen?" Bokens psykologiska nivå framgår bl a av följande. Daisy hade vantrivts i sin ovan-

ligt stora familj: "Kan det vara orsaken till att du nu vill minska folkträngseln i hela landet?"

1976 när boken publicerades, rådde undantagstillstånd i Indien och terrorbetonade tvångsteriliseringar genomfördes. Möjligen skulle man kunna se Narayans roman som en kritik av denna regeringspolitik. Men hans argument är en aning för absurda: Visst föds det för många barn i Indien. Men än sen? "Även om de såg undernärda ut, lyste den mörka eller bruna huden av hälsa och de fuktiga ögonen glittrade av liv." — "På vad sätt angår det dig? Om folk trivs med att bo trångt, så är det väl deras ensak". Var och en har sitt liv. Man skall inte bry sig om andras.

Daisys kyliga och trånga personlighet förstärker intrycket av att socialt arbete är felaktigt. — Och Daisy har andra lika förskräckliga sidor. Hon tycker att Raman och hon i sitt äktenskap skall vara fria och jämlika, dela på hushållsarbetet t ex. Då ser Raman galenskapen glimma i hennes ögon.

Sköldpaddan

Sköldpaddan är en av många symboler för Narayans livsideal. Djuret som helt kan sluta sig inne i sig självt, dra lemmarna bort från världen. Många är de västerländska hippiebarn, som frestats av den drömmen.

Motsats: den totala fridlösheten i Mulk Raj Anands böcker. Här får de fattiga massorna röst och ansikte. Utsugning, förtryck och kastväsen skildras med indignation, ofta grällt och sentimentalt.

Anand är den främste representanten för "de progressiva", närmast socialrealisterna. *Kuli* är ett exempel ur hans 30-talsproduktion, som översatts till svenska. Anands budskap är socialistiskt och hans

framtidstro stor, åtminstone i de tidiga böckerna: de insiktsfulla ser framåt mot en bättre värld, symboliserad av maskinerna, dvs den västerländska industrialiseringen. Utvecklingen kommer att medföra rättvisa och jämlikhet. Hans hjältar är alla västerländskt färgade: starka individualister, som vägrar att anpassa sig till det bestående. De kan misslyckas men aldrig krossas, för deras inre övertygelser är omutliga.

* * *

Efter Indiens självständighet växer en ny litterär riktning fram: modernismen. Liksom i väst har denna riktning bli präglad av experimentell form och djuppsykologiskt innehåll. Myter och traditionella livshållningar har åter blivit relevanta. Raja Rao är det stora namnet i denna tradition. Redan i *Kanthapura* provade han en helt ny romanteknik, som anknöt till den gamla sanskrittekniken, där små berättelser hela tiden vävs in i varandra och ramberättelse fogas till ramberättelse ungefär som kinesiska askar (vi känner väl metoden bäst från Tusen och en natt). – I sin senaste bok *The Cat and Shakespeare* gestaltar Rao med stor poetisk kraft det indiska yogi-idealet.

Anita Desai

Också Anita Desai hör närmast hemma inom den modernistiska strömningen. Även hon genomlyser de gamla myterna och livsmönsterna om än från en annan utgångspunkt. I hennes debut *Cry, The Peacock* från 1963 skildras en andlig hjälte, nära det traditionella idealet. Hans hustru blir emellertid tokig och dödar honom.

I *Det brinner på berget*, som i höst ges ut i Sverige, prövar Desai på nytt de indiska vägarna till harmoni.

Huvudpersonen Nanda Kaul lever, i sköldpaddans slutenhet, i ett ödsligt rum på en bergskam vid Himalayas fot. Naturen är grå, kärv, karg. Här finns klippor men ingen växtlighet. Hit har Nanda Kaul dragit sig undan för att tillbringa sin ålderdom i avskildhet och sinnesro, långt från alla människor och känslor. Hon är själv som naturen. Stram och rakryggad, "hennes rörelser sidan och silver", hennes röst "så klar och knaprig som hjärtbladen i ett salladshuvud, dess isiga vita centrum".

Livshållningen prövas, när verkligheten trots allt tränger in. Nanda Kauls dotterdotterdotter Raka kommer på ett längre besök. Hon är som Nanda Kaul helt avvissande mot människor, vill vara ifred, fullständigt. Boken skildrar i bildrikt förtätad stil de båda kvinnornas liv, deras tafatta första möte, deras till en början svala och likgiltiga sätt att umgås. Men spänningen

Missriktad kärlek

Identifikationsmystik

Människa behöver människas närhet för att kunna leva ett rikt och gott liv. Närhet är ofta ordlös. Många ord kan driva den på flykten. En närhet som ständigt tvingar sig till verbal bekräftelse bör man se upp med. Den är sällan äkta, blir lätt kläbig.

Annakarin Svedberg har sökt Indira Gandhis närhet. För sitt trägna sökande redogör hon med ca 75 000 ord i boken: *Indira Gandhi – en bok om kärlek*. Det hela börjar hemma i vardagsrummet hos Annakarin där TV visar bilder av Indira. A. drabbas av denna stora kvinna som av ett åsknedslag, känner omedelbart "hennes frånvaro av ord" och upplever en "egen känsla av koppling till henne". Brev sändes och svar erhöles. 1977 åker A. för första gången till Indien och Indira. Det blir sammanlagt sju gånger fram till sommaren -80. En underlig vänskap växer fram och med den som näring skriver A. sin bok.

Den yttre ramen är enkel, mest väntetider i Indiras hem, interfolierade med korta möten och samtal. En del intryck från valmöten och tuméer vid Indiras sida och några skisser från buddhistiska vallfartsorter, från indisk slum och Himalajas skönhet.

Frånvaron av yttre verklighet är medveten och konsekvent. A. söker de outtalade skimrande djupen långt bortom världens alla ytor. Vad finner man då där? Indira förstås. Men den som väntat sig ett levande, inkännande porträtt blir besviken. Man möter en underlig gestalt, en blandning av skugga och handlingskraftig ängel, en varelse som ler, rör sig och konstigt nog äter, rengör sina tänder och säger triviala saker. Ingen bild av en levande människa.

Nej det är bilden av en passion, av en i grunden obepriglig kärlek präglad av stark

ligger som oförlöst ångest över sidorna, exploderar i bokens sista avdelning, då den pinsamt löjliga Ila Das kommer på visitt. Nu blir livslögnerna uppenbara och till sist outhärdliga. Berget brinner.

Bokens problem är existentiella, Indien en bakgrund som skärper upplevelsen. Falskhet genomsyrar hela samhället. Både Nanda Kaul och Raka har levt i och skadats av den indiska borgarklassen, som är färgad av västerländska seder. Där är ytan vacker, polerad, men under lurar skräcken och tomheten. På en mardrömslik fest ser Raka människorna dansa i vanvettsmasker och längst bort i minnet finns hennes far, berusad, misshandlande. Ila Das, den ruinerade borgarkvinnan konstaterar det värdelösa i deras uppfostran: lektioner i franska och pianospel lärde dem inte att överleva. – Den lilla överklass de tillhör vilar dessutom på de fattigas arbete. I sitt dagliga slit möter Ila Das dessa de mest förtryckta, förnedrade, svältande.

Två teman

Två teman blir tydliga vid en hastig översikt av indisk litteratur: ett religiöst och ett samhällskritiskt.

Hos Narayan är de religiösa mönsterna starkast. Här förstärker myterna det bestående samhället. I *Skyltmålaren* försvinner Daisy, som ville förändring, och Raman cyklar hemåt till "den solida verkliga värld där vettiga människor skötte sitt och struntade i andra". Författaren bejaktar utvecklingen.

I Anands böcker framstår religionen däremot som en reaktionär kraft, ett in-

strument för förtryck. Hans heliga män är alltid bedragare, lika negativa som godsägare och penningutlånare. Ur ett mycket samhällskritiskt perspektiv analyserar Anand såväl maktens stöttepelare som de hoppingivande krafterna, de människor som arbetar för ett helt annat samhälle.

I Anita Desais böcker spelar indiska myter och indisk visdom huvudsakligen en negativ roll, även om de kan ge färg och djup åt karaktärsteckningen. Raka i *Det brinnande berget* dras som den hinduiska gudinnan Kali till ormriska raviner och avskrädeshögar:

Det här var förtryckta fåglar som sjöng i vild yra och lockade med sig Raka till ett land där det inte fanns något ljud, bara tystnad, inget ljus, bara skugga, med skelett inbäddade i askan där schakalers fotavtryck blommade i grått.

Nanda Kaul drog sig som myten lärde undan och sökte frid utanför världens sinnesrörelser. Detta innebar flykt undan sanningen om henne själv och om samhället, och lösningen är falsk, inte hållbar. Både Nanda Kaul och Raka är vända mot döden och det döda i livet. *Det brinner på berget* är en bok fylld av svart poesi.

Det finns en udd riktad mot borgarklassen i Desais bok. Även hos Rao finns, åtminstone i *Kanthapura*, en samhällskritisk tendens. Här spelar också de indiska myterna en ny roll. De gör verkligheten tydlig. Först när de sociala missförhållandena belyses av myterna blir de nämligen relevanta för människorna. De börjar handla.

Margareta Petersson

identifikationsmystik, av Annakarins känslor utan slut. A. vill bli en del av Indira: "Indira i mig, hennes ljus, hennes tillgivenhet, hennes kraft" och "hon är som en del av mig". Ja, de är lika, de är ett. Konkreta iakttagelser bekräftar denna likhet: båda lägger ex. klocka, glasögon, radband på nattduksbordet innan de lägger sig.

Det är naivt, distanslöst, men det vet A. redan. Hon har nämligen publicerat avsnitt ur boken i DN och AB och blivit påhoppad av flera kritiker. Men kritikerens värld är inte hennes och hon avfärdar dem med att de är emotionellt oerfarna, politiskt förkalkade och saknar distans till sin verklighetsbild. Själv lever hon i en värld som ångar av känslor och närhet, och leds genom denna värld av sin intuition.

Hon är en politisk vilde, vilket må vara en författare tillåtet, men den, som är det, bör nog vara försiktig med att göra politisk metod av sin okunnighet. Och kan gärna vara sparsammare med visdom av typen: "Jag såg fattiga människor i

Upprörande. Men det mest skrämmande är ändå att hon tror så blint på sin egen intuition att hon genom att avläsa känslotemperaturen kring Indira tror sig kunna avgöra om denna är en god regent, om de fattiga kan lita på henne, om hon kan vara orsaken till politiska mord m m.

Men politiken är ändå bara ytskummet. Vad A. söker är ju Indira i "bottenskiktets outtalade lager". Kanske leder hennes intuition rätt här? I den frågan vill jag inte agera domare. Som läsare har jag endast texten att tillgå, men den gör mig skeptisk. Besvarade leenden, handtryckningar, kramar i all ära, men det enda man får någon egentlig uppfattning om är A:s brinnande önskingar om besvarad kärlek.

A. är den vilsna västerländska anden som söker uppgående i ett större jag. Hon söker det gränslösa och drunknar därvid i sitt eget språk. Indira är en människa som sätter gränser och handlar (dåligt och bra), utan att för den skull vara utan känslor, goda och dåliga. Vem trodde annat?

Indira Gandhi: Gemytlig tyrann i bottenskiktets outtalade lager.

Dharmasala, undersköna tiggare på dess gator. Deras ansikten lyste som prinsars ansikten i indiska sagor" eller beträffande undantagstillståndets politiska fångar: "En del kom ut och sa att de aldrig haft det så bra som under fängelsetiden. Äntligen hade de fått tid och ro att tänka."

Slutligen: att ställa sig vid sidan av kärleken och skriva om den och dess ledare kräver förutom inlevelse en viss kritisk distans, annars hamnar man så lätt vid fötterna av varje gemytlig tyrann. Indira är säkert inte den enda med stark och betvingande utstrålning.

Christer Petersson

BO GUNNARSSON SKALL SKILJA PÅ SAK OCH PERSON

Bo Gunnarsson skriver en artikel i Syd-Asienbulletinen nr 1/1980 och angriper ett antal SIDA-personer för dålig tjänstutövning. Det är vällovligt. Men inte nog med att de fattar dåliga beslut eller underlåter att fatta bra beslut. De är dessutom onda, alla, påstår Gunnarsson.

I SB nr 2 försöker jag försvara dem, inklusive mig själv, och SIDA. Jag gillar framför allt inte personangreppen och den pressetiskt förkastliga citeringstekniken.

I SB nr 3 skyller Gunnarsson det sistnämnda på redaktionen men anser ändå sina påståenden bevisade. I övrigt ägnar han nästan en helsida åt att dels förlöjliga mina anklagelser mot honom för personangrepp, dels att fortsätta med att hopa nya påståenden om ondska och dumhet hos några SIDA-personer, självfallet benämnda "pampar" och "direktörer", vad annars? I synnerhet hos mig som, enligt Gunnarsson, svartlistat och hotat forskare, fört opinionen bakom ljuset, hemlighållit viktiga fakta, etc. Påståendena är lika osanna som skändliga. Det samma gäller insinuationerna om att jag skulle hemlighålla kunskaper om den sk Rankhedimassakern (jag kände inte till den) och att jag skulle ha underlåtit att informera om vissa risker hos preventivmedlet Depo-Provera (det förhåller sig precis tvärtom vilket Gunnarsson vet efter ett besök nyligen på SIDA. När de nya rönen blev kända informerade SIDA omedelbart mottagarländerna om att Depo-Provera inte borde användas av ammande mödrar.)

Vad gör man åt artiklar som dessa? Man blir naturligtvis förbannad. Men inser att det inte lönar sig att tala med Gunnarsson. Han tror sig ha funnit sitt Watergate och använder en pompös rubrik för sina anfall på ett antal SIDA-frågor de senaste åren. Han behöver en Nixon och en Haldeman och vad de nu hette.

Myndigheterna skall svara på kritik, det ger bidrag till insyn i deras förvaltning. Enskilda tjänstemän skall uppmantras att delta i debatten, förklara beslut och annat i verksamheten. Det finns mycket mer att göra i det avseendet. Men det kräver ansträngning och tid. Personangrepp och osaklighet gör att många tjänstemän måste tveka att ge sig ut i massmedia. Därför drar Gunnarssons stil ned debatten och riskerar att strypa den. Det vore mer fruktbart för läsarna om han lärde sig skilja på sak och person.

Peter Hegardt

Man kan inte läsa allt...

Familjeplaneringspolitiken i Indien har tidigare behandlats i flera nummer av SAB. I denna artikel presenterar BO GUNNARSSON en vetenskaplig rapport som tar upp de negativa psyko-sociala effekterna av Världsbankens och SIDA:s första befolkningsprojekt (IPP I).

I runt tal 25 miljoner människor steriliserades i Indien under 1970-talet. Födelseantalet sjönk med drygt en halv procent, befolkningstillväxten likaså.

Vi måste utgå från att en stor del av dessa 25 miljoner sannolikt upplevt ett starkt behov av att tillämpa födelsekontroll och på eget initiativ tagit sig till hälsoklinik eller familjeplaneringsläger för att få det gjort.

Löften om en bättre tillvaro, friskare barn, mer mat på bordet och ett rikare liv har basunerats ut genom propaganda och har liksom penninggåvor som ofta uppgått till två månadslöner, övertygat många andra.

Sida, Danida, Norad och andra biståndsorganisationer har talat vackert om hjälp för kvinnors frigörelse och barnens hälsa då man motiverat mångåriga insatser för familjeplanering i u-länderna.

Men vad händer då med alla de fattiga sedan de väl opererats?

Jag frågade på indiska familjeplaneringsförbundet. – Dom är säkert mycket lyckligare än förr, log propagandakvinnan.

Men hon kunde inte hitta en enda vetenskaplig rapport eller undersökning om detta. Inte en. – Det verkar faktiskt inte finnas, sa hon ursäktande.

Dynamit

Jodå, häromdagen fann jag vad jag länge sökt, "Newsletter from Bangalore", en tidskrift som utges varannan månad av det Sida- och Världsbanken-finansierade befolkningscentrat i samma sydindiska stad, återgav en rapport betitlad "Psychosocial impact of sterilisation on rural acceptors", av dr P H Reddy och K N M

Raju.

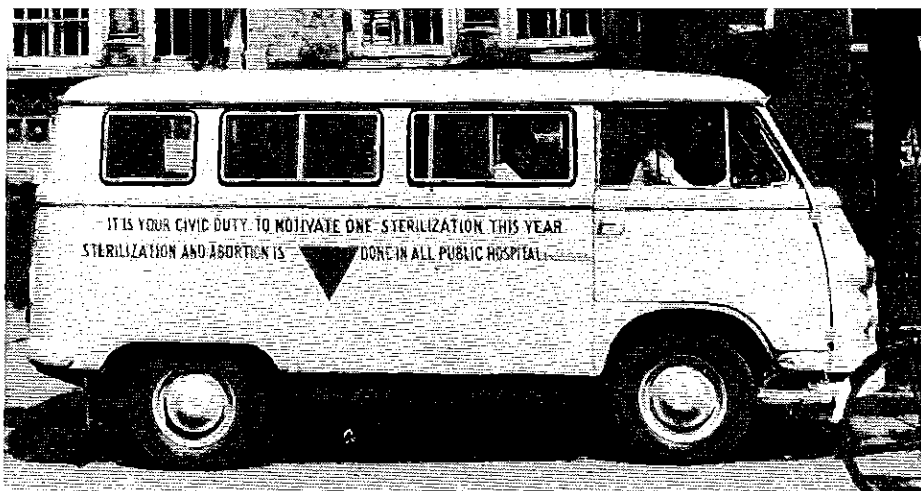
Rent vetenskapligt lämnar den mycket att önska. Den är hastigt utförd, omfattar intervjuer med endast 49 kvinnor och 50 män som alla uppgett att de frivilligt undergått operationen.

Men tendensen är klar och borde vara dynamit för familjeplaneringsexperterna och deras program.

Mer än hälften av de tillfrågade anser att deras hälsa, styrka och ekonomiska situation försämrats efter operationen. Bara 2–6 procent säger att tillvaron blivit bättre på ett eller annat sätt och resten satte ett kryss i kolumnen för "inga förändringar". Kvinnorna är mer negativa och missnöjda än männen.

En kortfattad redovisning:

Hälsan 2–3 år efter sterilisering: 38,8 procent ansåg sig sämre, (46 för kvinnor), 59 oförändrat, 2,0 bättre.

”Det är din medborgerliga plikt att förmå någon att sterilisera sig i år»

Fysisk styrka: 55 procent sämre, 42,8 oförändrat, 2,0 bättre.

Förmåga till hårt arbete: 61,2 procent ansåg sig orka sämre, 38,7 procent oförändrat.

Hur mycket tid för hårt arbete: Mindre 53,1 procent, samma 42,9, mer 4,1.

Hur tunga bördor: 63,5 procent sämre, 34,7 oförändrat, 2,0 mer.

Äktenskapligt samliv: Sämre 21,7 procent (28,2 för kvinnor), 73,9 samma och 4,4 bättre.

Relationer med make/maka: 6,4 procent bättre, 91,5 oförändrat och 2,1 bättre.

Kostnader för familjen: Lägre 6,1 procent, samma 46,9 och högre 47,0.

Inkomstens storlek: 14,3 procent sämre 75,5 samma och 10,2 högre.

I blindo

På UNFPA (FN:s befolkningsbyrå), Sida och Danida-kontoren i New Dehli är det ingen som läst eller hört talas om det aktuella numret av "Newsletter from Bangalore". Särskilt anmärkningsvärt är Sidans ovetenskap eftersom rapporten behandlar Sidans och Världsbankens kontroversiella indiska befolkningsprojekt nr 1 (IPP I) och Anders Forse och consortes slagits med opinionen för att engagera sig i ett 500 miljoner kronors uppfölj-

ningsprojekt, IPP II.

Professor D Banerji, ledande demograf i Indien: — Biståndsbyråerna och de flesta av deras experter vet inte vad de sysslar med. De arbetar i blindo.

Bangalore-rapporten är en hård dom över IPP I och en alarmklocka för Danida och Norad som både förbereder engagemang i större hälsovårds- och befolkningsprojekt. När man läst den så förstår man varför "strategerna" för Sida/Världsbankens IPP II i delstaten Andhra Pradesh rekommenderar "ansträngningar för att söka upp tillfredsställda mottagare av familjevälstånd (en synonym för sterilisering)" för att utnyttja dem i motivationsarbetet. Man måste verkligen leta för att hitta någon som är nöjd . . .

Man förstår också varför människor måste betalas för att ta emot "familjevälstånd" och att kvinnor skall övertalas att acceptera "välstånd". Som den kritiske Sida-konsulten, docent Staffan Bergström, skriver: "Om man nu skall tvinga 'välstånd' på folk, varför då inte också betala de kvinnor som uppsöker läkare under graviditeten, de som lär sig läsa, de som söker förbättra sin egen miljö osv?"

Den fattiga befolkningens motstånd mot familjeplanering, sådan som den påtvingas dem uppifrån, baseras tveklöst på ett rationellt tänkande. Man behöver inte vara läskunnig för att förstå att sterilisering inte ger höjd levnadsstandard eller mer mat under rådande socio-ekonomiska förhållanden.

Mänsklig rättighet

Tillgång till familjeplanering är odiskutabelt en mänsklig rättighet, en mycket viktig sådan. Men valet måste vara individens eget, fritt från tvång, påtryckningar och lockbeten. Efterfrågan på födelsekontroll måste skapas genom sociala förändringar som leder till ekonomisk utveckling och rättvisare fördelning. Familjeplaneringen som sådan får ingen inverkan på födelse-talen med mindre än att det uppstår ett spontant behov.

Professor Banerji: — Det är felaktigt att fortsätta ge familjeplaneringen så orimligt hög prioritet. Att dessutom kräva snabba resultat är både omoraliskt och brottsligt. Den lilla fattiga, förtryckta människan har totalt kommit bort i sammanhanget. Bangalore-rapporten låter ana de mänskliga dimensionerna och trots att den är undermålig så är den mycket viktig.

Att göra de fattiga medvetna genom läskunnighetskampanjer eller att betala dem för att de skall lägga sig upp på ett operationsbord för att bli steriliserade — det är en ödesmättad fråga inte bara för sida, Danida och Norad.

Bo Gunnarsson, New Delhi

Slaktare i Calcutta

Foto: Börje Tobiasson

Beställningar av äldre nummer kan göras via postgiro
78 54 96-9 eller från Sydasiabulletinens sekretariat. Lös-
nummer kostar 6:-/styck.
Prenumeration: 20:- (normal), 30:- (bibliotek och institu-
tioner), 50:- (stöd). Betalning över postgiro 79 54 96-9.
Sydasiabulletinens sekretariat: G Dückers väg 1 f,
241 00 Eslöv, tel 0413-602 01.

sydasien

bulletinen

Index 1977-1980
sammanställt av C-J Charpentier

1/77

Jonasson, L.: Undantagstillståndet i Indien
Bibin, T.: Sri Lanka - förtryck och opposition
Lahori: Pakistan - imperialistisk konspiration
Arn, L.: Bangladesh - ett år av kupper
Nagy, G.: Kommunismen i Indien
Hellström, L.: Politiska fångar i Indien
Persson, P.: Svenskt bistånd till Indien
+ dokument om Sri Lanka och brev om tortyr i Indien

2/77

Djurfeldt/Lindberg: Folkets missnöje fällde Indira
Haellqvist, K.R.: Pakistan - demokrati, diktatur . . .
Bibin/Fridell: Sri Lanka - revolter och kriser
Löfström, T.: Afghanistan - klimatet hårdnar
Asplund, D.: Bangladesh - politisk vendetta
Neersö, P.: Debattartikel om dansk imperialism
Öberg, J.: Indien - rustning och vapenhandel
+ dokument, recension av *Hiro* »Inside India Today», tidnings-
klipp och grunddata om Sydasiens.

3/77

Tyler, M.: Indien - möte med Morarji, och om politiska fångar
Fridell, K.: Militärkupp i Pakistan
I.A.: Pakistan - piskan mot facket
Mahmood, K.: Pakistan - jordlösa enades
Öppet brev till Gunnar Fredriksson
Sanmugathsan, N.: Ny högerregering på Sri Lanka
Jonsson, S.: Bangladesh - svenskt bistånd mot gerilla
Kumar, S.: Indien - intervju med kommunistledare
Kumar, S.: Röd seger i Västbengalen
Fridell, K.: Om u-landssynen i skolböckerna
+ recension av *Arn* »Bangladesh», om rasfördomar i kiosk-
böcker, och klipp ur indiska tidningar.

1/78

EPW: Indien - den politiska nyttan av en cyklon
Arn, L.: Bangladesh - den sista kuppen?
Fridell, K.: Sri Lanka - attacker mot fackföreningar och
diktatur
Pakistan Progressive: Pakistan - armén skärper greppet
Bibin, T.: Diego Garcia - USA-bas av senaste snitt
Awchat, A.: Indien - hamals (bärare) i Poona
Holma/Forsberg: Kooperativ utveckling i Afghanistan
Corlin, C.: Om Tibetflyktingarna i Indien
Nagy, G.: Diktatur på Maldiverna
+ recensioner av *Lasse och Lisa Berg* »Tredje världen»,
Wallström »Drömmen om en ö», och *Kuldip Nayyar* »The
Judgement»; matrecept.

2/78

EWP: Indien - massakern i Kanpur
Fridell, K.: Pakistan - polis dödar strejkande
Lahori: Bhutto dömd till döden
Kjellman, K.: Manju Devi, ung kvinna i Indien
Jonsson, S.: Bangladesh - politik med gas i botten
Awchat, A.: Indien - bärare organiserar sig
Bibin, T.: Röster om Västbengalen
Debattartikel om SIDA och Sydasiens
Arn, L.: Bangladesh - Farakkadammen: Samverkan eller
utpressning?
Omvedt, G.: Indira Gandhis väg tillbaka
+ recension av *Tyler* »Fem år i indiskt fängelse» kompletterad
med tecknad serie, och debatt om Tibet.

3-4/78

Charpentier, C-J.: Revolution i Afghanistan
Charpentier, C-J.: En text om mattor
Pakistan - arvet efter Bhutto
Lindelöw, T.: Tegelarbetare i Lahore
Kommunistiska strategier i Indien
Indien - uppvaknande i Bhojpur
Arens/von Bourden: Exploaterade kvinnor i Bangladesh
Sri Lanka - intervju med marxistledaren Bala Tampoe

SPECIALSEKTION: ASIEN I MASSMEDIA

Bibin, T.: Nordisk nyhetsförmedling om Asien
Djurfeldt, G.: Eländig Indienbevakning
Utas, B.: Bristfällig Afghanistanrapportering
Waite, R.: Utrikesreportar tror inte på vad de läser
Madsen, S.T.: Indiska media om undantagstillståndet
Bonavia, D.: Brev från Stockholm (kritik av mass-
mediasymposiet)
Mukhopadhyay, A.: Den indiska pressen efter undantags-
tillståndet
+ faktaruta om Sri Lanka, matrecept, kvinnodikter, notis från
Chittagong Hill Tracts, översvämning i Indien, m m.

1/79

Awchat, A.: Bidirullare i Indien
Gerlock, E.: Sri Lanka - plantagearbetarna betalar dyrt för té
Jerdenius/Johansson: Afghanistan - ut ur återvändsgränden
Gustavsson, K.: Bangladesh - folkets sjukhus
Lahori: Pakistan - godsägarnas jordreform
Indien - intervju om fiskekooperativ
Eckholm, E.: Miljöförstörelse i Nepal
Tamm, G.: Rättvisans gränser i Indien
Brev från Bangladesh
+ recensioner av *Berg* »Mat och Mak» och *Brattström* »Sol-
torkat».

2/79

Ledarartikel om massmedias Asienbevakning
Charpentier, C-J.: Framsteg i Afghanistan
Svenskt jätteprojekt på Sri Lanka strider mot de biståndspolitiska målen
Rapport om övergrepp i Indien
Löfström, T.: Ladakh – strategiskt mellanrum
SIDA/SÖ: Dit pepparn växer (om u-landsseminarium)
Moina: Valet i Bangladesh
Charpentier, C-J.: Indien – hönsmanipulation och bankirmoral

SPECIALSEKTION: RELIGION I SYDASIEN

Madsen, S.T.: De indiska muslimerna och islam
Kyrka och politik: Intervju med Indienmissionär
Olsson, T.: Religionen - orsak till fattigdomen?
Link: Frid på jorden – om indisk meditationsindustri
+ recensioner av *Cronqvist/Tunström* »Mitt indiska ritblock» och *Naipaul* »Indien en sårad civilisation»; nya böcker om Afghanistan, notiser från Indien och bildreportage.

3/79

Ledarartikel om situationen i Afghanistan
Charpentier, C-J.: Snål vind över Kabul
Jerdenius, S.: Afghanistan – Kunduz firar revolutionen
Wahlquist, H.: Nepal – studentupplopp och reformtrevare
Gandhi, K.: Indien – kamp för arbete
Pakistan Progressive: Gästarbetare i oljestaterna
Lahori: Vänstern i Pakistan stöder den afghanska revolutionen
Fortsatta övergrepp i Bangladesh
+ recension av *Gregner/Åberg* »Varför är du fattig Baba dji?»

4/79

Bibin, T.: Gränsstrider i Bhutan?
Nagy, G.: Nekrolog över J Narayan
Djurfeldt, G.: Kashmir – oindisk del av Indien
Nagy, G.: Intervju med den indiske medborgarrättskämpen Gobinda Mukhoty
Collins/Lappe: Bangladesh – vem tjänar världsbanken?
Nagy, G.: Naxaliterna enas
Göransson/Illiste: Indien – miljörelse kämpar mot skogsbolagen
Utas, B.: Afghanistan – islamsk reaktion
Charpentier, C-J.: Afghanistan – Amnesty kräver politisk rättvisa
Charpentier, C-J.: Spelet om Centralasien
Pettersson, M.: Synen på sydasiaterna i svensk litteratur
+ recensioner av *Orwell* »Dagar i Burma», *Iriyagolle* »The Truth about Mahaweli», och *Choudri* »Sheikh Mujib»; dessutom debattinlägg om »tredje-världen tidningar» i Sverige, och krönika.

1/80

Debattinlägg om Afghanistan (L Andersson och C-J Charpentier)
Charpentier, C-J.: Kabul – intrigerna fortsätter
Charpentier, C-J.: Om massmedias afghanska överdrifter
Löfström, T.: Afghanistan – UNESCO vill rädda minaret
Djurfeldt/Lindberg: Imperialismen i Sydasiens
Bibin, T.: Film i Indien
Gunnarsson, B.: SIDA och befolkningsprojekten
SL: Valet i Indien
Minkin, S.: Bittra piller i Bengalen
Charpentier, C-J.: Bhutan – drakens land
+ recension av *Lifschultz* »Bangladesh: An unfinished revolution» och boknotiser.

2/80

Ledarartikel om SIDA
Charpentier, C-J.: Rapport från gränsen mellan Afghanistan/Pakistan
Bibin, T.: Indiras återkomst, inblick i det indiska valsystemet
Fridell, K.: Oro i Assam
Bibin, T.: Sri Lankas konservativa regering
Murphy/Söderblom: Om ett indiskt bidikooperativ
Bangladesh: Svälten göder godsägaren
Thulin, B.: Indisk musik
Pakistan Progressive: Diktaturen allt mer isolerad
+ recensioner av *Hjärpe* »Politisk islam», *Elveson* »Bilderna av Indien»; SIDA-tjänsteman bemöter kritik.

3/80

Intervju med SIDA-chefen
Gunnarsson, B.: Biståndsporr i Kvällsposten
Nayak, N.: Kerala satsar på räkfiske
Hansson, O.: Läkemedelsexploatering på Sri Lanka
Fries, Y.: Indien – förvisade lankesiska plantagearbetare

PAKISTAN I FOKUS

C-J Charpentier om landet vid Indus, historia, politik, lagstiftning och islamsk ekonomi; *Lahori* om det växande motståndet mot Zia-ul-Haq.

Nilsson/Persson: Om indiskt textiltillverk
Friholt, O och E.: Rovdrift i Bangladesh
»K»: Exilafghan om Afghanistan
Gunnarsson, B.: SIDA och familjeplaneringen i Indien
+ recensioner av *Afghanistanlitteratur på svenska*, *Wigart* »Möten i Asien», *Sommerfelt* »Vägen till Agrar», *Djurfeldt/Lindberg* »Medicin mot fattigdom»; notiser om bl a indisk kvinnotidskrift.

4/80

Bahro, R.: Från Prag till Kabul
Charpentier, C-J.: Afghanistankrisen, en översikt
Ahmed, F.: Afghanistan – revolution utan folklig förankring
Fridell, K.: Kritisera Kreml – försvara revolutionen
Kuritsyn, J.: Sovjets syn på Afghanistan
Meer, B.: Afghanistan – missvisande nyhetsrapportering
Charpentier, C-J.: Karmal – eftergifter, strider och ny författning
Yonus, M.: Kritik av signaturen K i SAB
3/80
Lindberg, S.: Indien 1980
Eklund, K.: Är Sovjet "socialimperialistiskt"?
Petersson, M.: Modern indisk litteratur
+ recension av *Svedbergs* Indira-bok, *Gunnarsson* om utvärdering av familjeplaneringsprojekt och inlägg av *Hegardt* i diskussionen om IPP 2.